

Monitoring dalšího vzdělávání

Analyticko - koncepční studie

Zakázka:	Zajištění koncepčního řešení v oblasti sladění vzdělávací nabídky s potřebami trhu práce, monitoringu dalšího vzdělávání včetně pilotního ověřování a realizace vybraných aktivit v těchto oblastech
Projekt:	Koncept
Zadavatel:	Národní ústav odborného vzdělávání
Metodik:	Věra Czesaná
Autoři:	Národní vzdělávací fond, o.p.s. (Hana Žáčková, Marta Salavová, Jiří Braňka, Zdeňka Matoušková, Zdeňka Šimová)

FINÁLNÍ VERZE

srpen 2010

OBSAH

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU	4
1. Východiska analýzy	4
1.1 Vymezení používaných pojmů	4
1.2 Rámec analýzy, vymezení problémových okruhů, metodologie.....	5
2. Informační zdroje.....	8
2.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)	8
2.2 Shrnutí výsledků analýzy.....	8
2.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)	12
3. Systém indikátorů	12
3.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)	12
3.2 Shrnutí výsledků analýzy.....	13
3.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)	15
4. Institucionální zabezpečení.....	16
4.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)	16
4.2 Shrnutí výsledků analýzy.....	16
4.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)	17
5. Problémy vyžadující prioritní řešení	18
6. SWOT ANALÝZA	19
7. Přílohy.....	20
NÁVRH A CHARAKTERISTIKA SYSTÉMOVÉHO PROSTŘEDÍ.....	21
1. Návrh hlavních záměrů rozvoje systémového prostředí	21
2. Záměr A.....	23
Návrh zajištění informačních zdrojů pro monitoring dalšího vzdělávání.....	23
2.1 Co chceme a proč	23
2.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory	23
2.2.1 Analýza existujících informačních zdrojů.....	23
2.2.2 Zajištění nových informačních zdrojů pro nepokryté oblasti.....	24
2.3 Návrh konkrétních kroků	24
2.3.1 Ustavení expertní skupiny	24
2.3.2 Podrobná analýza informačních zdrojů	24
2.3.3 Návrh podoby a zajištění informačních zdrojů	27
2.3.4 Zavedení pravidelného fungování informačních zdrojů	27
3. Záměr B.....	28
Návrh institucionálního zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání	28
3.1 Co chceme a proč	28
3.2. Doporučené nástroje a způsoby podpory	28
3.2.1 Zajištění předávání informací a spolupráce jednotlivých aktérů v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání.....	28
3.2.2 Finanční zabezpečení monitoringu	29
3.2.3 Propojení českého systému monitoringu s mezinárodními aktivitami.....	30
3.3 Návrh konkrétních kroků	30
3.3.1 Ustavení expertní skupiny	30
3.3.2 Identifikace aktérů systému	30
3.3.3 Vyhodnocení potenciálu jednotlivých institucí.....	30
3.3.4 Vytvoření orientačního návrhu institucionálního zabezpečení systému.....	30
3.3.5 Návrh způsobu předávání informací uživatelům	31
3.3.6 Vyhodnocení finanční náročnosti systému	31
3.3.7 Ověření systému expertní skupinou	31
3.3.8 Zavedení fungování systému	31
4. Záměr C.....	32
Návrh zajištění dostupnosti informací o dalším vzdělávání ve formě odpovídající potřebám uživatelů	32

4.1 Co chceme a proč	32
4.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory	32
4.2.1 Komplexní systém indikátorů pro monitoring dalšího vzdělávání	33
4.2.2 Platforma pro prezentaci výsledků monitoringu dalšího vzdělávání	33
4.3 Návrh konkrétních kroků	34
4.3.1 Ustavení expertní skupiny	34
4.3.2 Zjištění potřeb uživatelů	34
4.3.3 Transformace informačních potřeb do systému ukazatelů.....	35
4.3.4 Návrh podoby platformy pro prezentaci a zajištění jejího fungování.....	36
5. Návrh řešení prioritních problémů.....	37
6. Scénáře možného vývoje:.....	38
PROJEDNÁVÁNÍ SE ZAJINTERESOVANÝMI PARTNERY	40
UDRŽITELNOST	40

ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

1. Východiska analýzy

1.1 Vymezení používaných pojmů

Další vzdělávání

Za další vzdělávání je považováno zejména vzdělávání dospělých osob, které přímo nenavazuje na počáteční vzdělávání. Mezi počátečním a dalším vzděláváním osoba zpravidla projde obdobím aktivity na trhu práce nebo neaktivity z jiných než studijních důvodů (např. péče o děti apod.). Mezi další vzdělávání se počítá formální vzdělávání, neformální vzdělávání i informální učení. V některých případech je v oblasti monitoringu však třeba z pragmatických důvodů přistupovat k určité aproximaci. Na další formální vzdělávání ve školách je tak například usuzováno na základě věku osob, popřípadě kombinované/distanční formy studia. Obtížně definovatelné jsou i hranice informálního učení.

Monitoring

Monitoringem dalšího vzdělávání je v následujícím textu myšleno sledování různých aspektů dalšího vzdělávání, a to především na základě kvantitativních dat.

Systém monitoringu

Pojem systém monitoringu poukazuje na komplexitu a pravidelnost takového sledování. O systému monitoringu se mluví jak z hlediska obsahového (komplexní informační pokrytí problematiky stavu dalšího vzdělávání), tak z hlediska institucionálního (zabezpečení fungování vazeb mezi institucemi podílejícími se na monitoringu).

Informační zdroje

Za informační zdroje jsou považovány především primární zdroje dat – výběrová šetření, výkaznictví, databáze institucí státní správy.

Indikátory

Pojem indikátory se vztahuje ke zpracovaným a definovaným ukazatelům, které informují o různých aspektech dalšího vzdělávání. Funkční indikátor by měl být pravidelně publikován a komplexní systém indikátorů může kombinovat různé informační zdroje.

Zkratky:

LFS (VŠPS) – Labour Force Survey (Výběrové šetření pracovních sil)

AES – Adult Education Survey (výzkum Další vzdělávání dospělých)

CVTS - Continuing Vocational Education and Training Survey (výzkum Další odborné vzdělávání zaměstnaných osob)

PIAAC - Programme for International Assessment of Adult Competencies (Mezinárodní výzkum dospělých. Předpoklady úspěchu v práci a v životě.)

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MF – Ministerstvo financí

ČSÚ – Český statistický úřad

TA ČR – Technologická agentura ČR

1.2 Rámec analýzy, vymezení problémových okruhů, metodologie

Analýza monitoringu vychází z koncepce monitoringu dalšího vzdělávání jako komplexního systému, jež by měl uživatelům předávat informace o kontextech, vstupech, procesech, výstupech a výsledcích dalšího vzdělávání. Tento koncept (CIPOO¹) je používán pro monitoring dalšího vzdělávání například ve Švýcarsku či Německu. V České republice v současné době neexistuje komplexní systém monitoringu dalšího vzdělávání. Monitoring jednotlivých aspektů dalšího vzdělávání je roztržštěn z hlediska informačních zdrojů, není definován systém ukazatelů, který by poskytl podklady pro komplexní hodnocení dalšího vzdělávání a stanoveny instituce a jejich zodpovědnost za získávání dat pro výpočet jednotlivých ukazatelů.

Potřeba vytvoření komplexního systému monitoringu dalšího vzdělávání byla zmíněna v několika strategických dokumentech. Explicitně ji vyjádřil zejména Implementační plán strategie celoživotního učení (opatření 3.C.2), ze kterého v této oblasti vychází projekt Koncept, v jehož rámci byla zpracována následující analýza.

Analýza se soustředí na tři hlavní problémové okruhy, ze kterých problematika monitoringu dalšího vzdělávání sestává:

- A. Informační zdroje pro monitoring dalšího vzdělávání
- B. Indikátory a forma předávání informací uživatelům
- C. Institucionální zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání

Uskutečněné analýzy byly založeny především na sekundárních analýzách dokumentů a dalších materiálů (webových stránek, databází apod.). V průběhu dalšího řešení projektu Koncept se zapojením dalších metod – zejména dotazníkových šetření, hloubkových rozhovorů a expertních setkání, popř. fokusních skupin. Další postupy jsou podrobněji popsány v koncepční části kapitoly.

V rámci každého ze tří jmenovaných problémových okruhů byly zpracovány analýzy různých materiálů, a to z následujících hledisek:

- a) Současný stav v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání v ČR
- b) Zahraniční zkušenosti v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání
- c) Legislativa ČR ovlivňující monitoring dalšího vzdělávání
- d) Strategické a koncepční materiály, které se zabývají monitoringem dalšího vzdělávání v ČR
- e) Realizované projekty vztahující se k monitoringu dalšího vzdělávání

ad a) Současný stav v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání

Analýza současného stavu se ve shodě se strukturou problémových okruhů soustředila na (1) podrobnou analýzu informačních zdrojů dostupných v ČR, (2) analýzu publikovaných indikátorů a (3) vymezení institucí podílejících se na monitoringu. Největší rozsah byl věnován analýze stávajících informačních zdrojů. Byla zmapována existující výběrová šetření, databáze i rozsah informací získávaných na základě statistických výkazů. U každého zdroje bylo zjišťováno: jaké informace o dalším vzdělávání zdroj poskytuje, jaká je pravidelnost zdroje, zda a jakým způsobem je zdroj pro monitoring dalšího vzdělávání v současné době využíván. Zdrojem informací byly zpravidla webové stránky jednotlivých institucí, vydávané publikace a metodické manuály. Analýza systému indikátorů a institucí

¹ Postupem CIPOO je další vzdělávání popsáno v pěti komponentách: kontext (Context), vstup (Input), proces (Process), výstup (Output), výsledek (Outcome).

podílejících se na monitoringu jsou menšího rozsahu, což odráží malé pokrytí těchto oblastí v ČR.

ad b) Zahraniční zkušenosti v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání

Cílem analýzy zahraničních zkušeností v oblasti dalšího vzdělávání je získání inspirace a využití zkušeností z jiných zemí pro tvorbu systému monitoringu dalšího vzdělávání v ČR. Byla zpracována analýza zahraničních zkušeností, která obsahuje přehled systémů monitoringu dalšího vzdělávání v šesti zemích (Velká Británie, Kanada, Belgie, Švýcarsko, Německo, Rakousko). Výběr zemí byl proveden tak, aby přinášel zkušenosti ze zemí, kde je monitoring dalšího vzdělávání dobře rozpracován. Dále bylo přihlídnuto ke vzdělávacím systémům zemí, k tomu, aby se některé země účastnily mezinárodních šetření v podobné míře jako ČR, a v neposlední řadě k tomu, aby byly materiály o monitoringu dostupné ve světových jazycích.

V každé ze sledovaných zemí byla analýza zkušeností zaměřena na:

- Zapojení do mezinárodních šetření o dalším vzdělávání
- Existující národní informační zdroje
- Způsob prezentace informací o dalším vzdělávání
- Komplexní systémy indikátorů o dalším vzdělávání
- Instituce podílející se na monitoringu a systém jejich spolupráce

Analýza byla provedena na základě internetových rešerší. Odrazovým můstkem pro rešerše byly zpravidla webové stránky institucí, u nichž se předpokládala jistá role v monitoringu dalšího vzdělávání (například statistické úřady, ministerstva školství apod.), které nasměrovaly vyhledávání na další instituce a informační zdroje.

ad c) Legislativa ČR ovlivňující monitoring dalšího vzdělávání

Cílem analýzy legislativy bylo zmapování legislativního prostředí, ve kterém se monitoring dalšího vzdělávání pohybuje. Legislativa tvoří v určitém smyslu rámec, ve kterém může být monitoring dalšího vzdělávání vytvářen. Zároveň však cíle monitoringu mohou v koncepční fázi vést k návrhům změny legislativy.

K monitoringu dalšího vzdělávání se vztahuje v zásadě legislativa dvojího typu, přičemž pozornost analýzy byla věnována oběma typům legislativy:

- Legislativa upravující různé formy dalšího vzdělávání.

Tato legislativa kromě úpravy dalšího vzdělávání jako takového také v některých případech vymezuje, jakým způsobem mají být shromažďována a publikována data o těchto typech vzdělávání. Z této legislativy byly ve vztahu k monitoringu dalšího vzdělávání analyzovány následující předpisy:

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon 111/1998 Sb., o vysokých školách (a o změně a doplnění dalších zákonů)

Zákon 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Zákon 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon 262/2006 Sb., zákoník práce

- Legislativa upravující statistická zjišťování a nakládání s informacemi.

Tato legislativa v sobě zahrnuje též zjišťování zaměřená na další vzdělávání, popřípadě z ní vyplývají obecnější podmínky, v jakých je a může být monitoring dalšího vzdělávání realizován. K monitoringu dalšího vzdělávání se z této oblasti vztahují následující předpisy, které jsou dále analyzovány:

- a. Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě
- b. Výhlášky o Programu statistických zjišťování na roky 2002-2010
- c. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- d. Sdělení ČSÚ č. 358/2007 Sb., o zavedení Mezinárodní klasifikace vzdělání - ISCED 97

ad d) Strategické a koncepční materiály, které se zabývají monitoringem dalšího vzdělávání v ČR

Analýza strategických a koncepčních dokumentů má za cíl zpřehlednit, které dokumenty tvoří strategický rámec pro rozvoj monitoringu dalšího vzdělávání v ČR. Analyzovány byly dokumenty na nadnárodní, národní a regionální úrovni přijaté od roku 2000.

Obsah a zaměření strategických a koncepčních dokumentů byly vyhodnoceny zejména z následujících hledisek:

- celkové zasazení dokumentu do kontextu příslušných politik
- v jaké míře dokumenty věnují pozornost monitoringu a jak podrobně je zde tato oblast rozpracována
- zvýraznění aspektů, které zatím zcela stály stranou zájmu, nebo jim byla věnovaná malá pozornost

Na nadnárodní úrovni byly analyzovány zejména dokumenty EU související s iniciativou Vzdělávání a odborná příprava 2010, jí předcházející dokumenty a návazná strategie ET 2020. Dále pak dokument Evropa 2020 Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění a z něj vycházející dokumenty. Dále byly analyzovány dokumenty OECD, které se zaměřují zejména na technickou stránku harmonizace mezinárodních ukazatelů. Na národní úrovni se analýza soustředila na strategické dokumenty MŠMT (Strategie ČŽÚ a její Implementační plán a strategické dokumenty, které jí předcházely, Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy), na Národní program reformy a na relevantní dokumenty MPSV (Národní program přípravy na stárnutí). Na regionální úrovni byly analyzovány Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jednotlivých krajů.

ad e) Realizované projekty vztahující se k monitoringu dalšího vzdělávání

Cílem analýzy uskutečněných a plánovaných projektů bylo vytvořit základní přehled o rozsahu a výsledcích projektové činnosti, která se v posledních letech vztahovala k oblasti k monitoringu dalšího vzdělávání, a vyhodnotit její přínosy na základě dostupných materiálů a dalších informací. Jedná se o projekty významné například tím, že poskytly ucelenější soubor indikátorů hodnotících další vzdělávání či přišly s inovativním indikátorem pro monitoring dalšího vzdělávání.

Analýza se soustředila zejména na projekty realizované v období posledních šesti let (2004-2010). Starší projekty byly zařazeny, pouze pokud se jednalo o projekt metodologicky přínosný nebo významný pro pochopení kontextu vývoje projektových aktivit ve sledované oblasti. Sledovány byly projekty národní/systémové, výzkumné, regionální a výběrově i další projekty menšího rozsahu s metodologickým přínosem.

Pro zpracování přehledu a hodnocení projektů byly použity zejména

- webový informační systém o projektech financovaných z ESF (www.esfcr.cz),
- Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (<http://www.isvav.cz/>), konkrétně databáze CEP a RIV,
- webové stránky MŠMT (www.msmt.cz) a MPSV (www.mpsv.cz)
- webové stránky dalších institucí (NÚOV – www.nuov.cz, VÚPSV – www.vupsv.cz, NVF – www.nvf.cz, ÚIV – www.uiv.cz...)
- odborné publikace, dostupné závěrečné zprávy, studie a další publikované materiály k projektům (viz odkazy u jednotlivých projektů)
- publikace zpracované v rámci projektu ReferNet (www.refernet.cz)
- konzultace s odborníky (zejména pracovníky NVF a NÚOV).

2. Informační zdroje

2.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)

Mezi informační zdroje o dalším vzdělávání patří výběrová šetření, databáze a administrativní zdroje o formálním i neformálním dalším vzdělávání. Informační zdroje o dalším vzdělávání, které jsou v České republice k dispozici, jsou do značné míry roztržštěné. Existuje několik informačních zdrojů zaměřených přímo na různé aspekty dalšího vzdělávání. Další útržkovité informace o dalším vzdělávání pak lze získávat z různých informačních zdrojů, které jsou primárně zavedeny za jiným účelem.

2.2 Shrnutí výsledků analýzy

V České republice jsou k dispozici v zásadě tři druhy informačních zdrojů o dalším vzdělávání:

- výběrová šetření,
- databáze,
- údaje vycházející z výkazů v rámci Programu statistických zjišťování.

Výběrová šetření

Česká republika se pravidelně účastní mezinárodních šetření, která se vztahují k dalšímu vzdělávání. Jedná se o:

- *Výběrové šetření pracovních sil (Labour Force Survey; Eurostat)*

Výběrové šetření konané 4x ročně na vzorku cca 50 tis. respondentů, které poskytuje základní informaci o účasti na formálním a neformálním vzdělávání v průběhu posledních 4 týdnů. V roce 2003 byl na šetření navázán ad-hoc modul o celoživotním učení, který podrobněji zjišťoval účast na různých formách dalšího vzdělávání v posledních 12 měsících.

- *Další vzdělávání dospělých (Adult Education Survey; Eurostat)*

Komplexní šetření jednotlivců o účasti na různých formách dalšího vzdělávání v posledních 12 měsících. Konalo se poprvé v roce 2008 na vzorku 9500 osob ve věku 25-64 let. Počítá se s pravidelností tohoto šetření s pětiletou periodou.

- *Další odborné vzdělávání zaměstnaných osob (Continuing Vocational Education and Training Survey; Eurostat)*

Podnikové výběrové šetření o odborném vzdělávání v podnicích a vzdělávacích politikách podniků. V ČR se zatím konala dvě kola šetření v letech 1999 a 2005, a to na vzorku 10 tis. podniků s 10 a více zaměstnanci.

- *Mezinárodní výzkum dospělých. Předpoklady úspěchu v práci a v životě. (PIAAC; OECD)*

Šetření populace ve věku 16-65 let zaměřené na testování čtenářské a matematické gramotnosti a dovednost řešit problémy v prostředí informačních technologií. Doprovodný dotazník obsahuje i informace o účasti na dalším vzdělávání. Uskuteční se poprvé v roce 2011-12 na vzorku 5 tis. respondentů. Navazuje na šetření IALS z roku 1998.

Účast na šetřeních jednotlivců o dalším vzdělávání je v České republice ze zákona dobrovolná. Na základě Zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě mají zpravodajské jednotky povinnost se účastnit šetření pouze v případě, že je zahrnuto do Programu statistických zjišťování pro daný rok. To se ze zmíněných šetření týká pouze šetření CVTS, kde jsou zpravodajskou jednotkou podniky.

Kromě zmiňovaných mezinárodních šetření neexistují v České republice žádná další pravidelná výběrová šetření, která by přinášela informace o dalším vzdělávání. Řada jiných evropských států však doplňuje informace z mezinárodních šetření vlastními národními výběrovými šetřeními. Důvodem je na jedné straně to, že tato šetření mají již v daných zemích tradici a je žádoucí zachovat časové řady ukazatelů, ale také v některých případech potřeba častějších či podrobnějších informací než jaké poskytují mezinárodní výzkumy. V Německu, Rakousku a Švýcarsku je například využíváno výběrového šetření pracovních sil, které je však rozšířeno o více otázek vztahujících se k dalšímu vzdělávání (Mikrozensus). Například je pravidelně dotazována účast i v posledním roce a důvody účasti na vzdělávání, popřípadě zaměření vzdělávání. Ve Švýcarsku je jednou za tři roky přidán ještě rozsáhlejší modul o dalším vzdělávání, a to od roku 1995. Další země realizují národní výzkumy nezávisle na své účasti na mezinárodních šetřeních. Ve Velké Británii je například každé dva roky realizováno podnikové šetření National Employers Skills Survey (NESS), které se zabývá náborem zaměstnanců a obsazováním volných pracovních míst, mezerami ve znalostech a dovednostech stávající pracovní síly (skill gaps) a kromě toho se soustředí též na přístupy podniků ke vzdělávání zaměstnanců a financování vzdělávání.

V ČR byla další výběrová šetření o dalším vzdělávání prováděna obvykle ad-hoc v rámci jednotlivých projektů a výzkumných či analytických záměrů. Jedná se většinou o šetření menšího rozsahu, která mohou přinášet zajímavá zjištění i metodologické poznatky, ale nemají perspektivu stát se pravidelným zdrojem informací pro další vzdělávání. Zajímavá šetření byla provedena například v rámci projektu Vzdělávání dospělých v různých fázích životního cyklu (2004-2008, MPS/1J), projektu Nerovnosti v šancích na vzdělání: jejich rozsah, zdroje, sociální a ekonomické důsledky, strategie řešení. (2004-2009, MPS/1J), nebo Projektu FUTURA - projekt na podporu rozvoje informačního systému dalšího vzdělávání v Praze.

Výběrová šetření v České republice pokrývají jednotlivce (účastníky) a podniky. Úplně však chybí výběrové šetření poskytovatelů dalšího vzdělávání. Informace od poskytovatelů jsou součástí výkaznictví, které však pokrývá pouze velmi malou část poskytovatelů dalšího vzdělávání (viz dále). O komplexní šetření poskytovatelů dalšího vzdělávání usiluje v zahraničí například německý projekt wbmonitor.

Výkaznictví v rámci Programu statistických zjišťování

Program statistických zjišťování vychází ze Zákona 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Statistická zjišťování uvedená v programu jsou pro zpravodajské jednotky ze zákona povinná. Konkrétní program statistických zjišťování pro každý rok stanovuje formou vyhlášky Český statistický úřad. Jednotlivá zjišťování na základě programu potom realizuje ČSÚ a některá rezortní zjišťování provádějí též ministerstva.

Podrobná analýza Programů² ukázala, že k dalšímu vzdělávání se různým způsobem vztahuje 5 pravidelných zjišťování ČSÚ a 3 výkazy ministerstev (viz tabulka).

Číslo a název výkazu	Periodicita	Realizátor	Obsah vztahující se k dalšímu vzdělávání (zkrácené verze otázek, nikoli přesné znění)
ICT 5-01 (b) Dotazník o využívání informačních a komunikačních technologií	roční	ČSÚ	Počet zaměstnanců, kteří absolvovali školení zaměřené na počítačové znalosti. Používala firma internet ke školení zaměstnanců? Zajišťovala firma povědomí o bezpečnosti IS prostřednictvím nepovinných školení?
P 5-01 – Roční výkaz ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví	roční	ČSÚ	Pro subjekty v NACE 68-96: Struktura tržeb z prodeje služeb v oblasti: - sekundárního odborného vzdělávání, - postsekundárního jiného než terciárního vzdělávání - Služby v oblasti ostatního vzdělávání j. n. (jazykové, počítačové, doučovací a jiné vzdělávací kurzy).
TI – „Dotazník o inovacích“	2 roky (2006, 2008, 2010)	ČSÚ	Zabýval se váš podnik v průběhu uplynulých dvou let školením? (podnikové a externí vzdělávací programy pro zaměstnance speciálně zaměřené na vývoj a/nebo zavádění nových nebo podstatně zlepšených produktů a procesů)
VI 1-01 Roční výkaz organizačních složek státu, územních samosprávných celků, příspěvkových organizací a podobných vládních institucí	Roční	ČSÚ	Používání internetu ke školení zaměstnanců. Počet zaměstnanců, kteří absolvovali počítačový kurz.
VZ Dotazník o odborném vzdělávání	6 let (1999, 2005)	ČSÚ	Dotazník vztahující se k výběrovému šetření CVTS – viz výše
Škol (MŠMT) V 6-99 Příjímací řízení ke studiu na vysoké škole	2x ročně	ÚIV (MŠMT)	Charakteristiky uchazeče o vysokoškolské studium včetně rodného čísla, PSČ bydliště, státní příslušnosti, údajů o předchozím vzdělávání, charakteristiky studia, ke kterému se uchazeč hlásí, výsledků přijímacího řízení a zápisu.
Škol (MŠMT) V 11-01 Výkaz o vysoké škole	ročně	ÚIV (MŠMT)	Informace o studujících ostatních forem studia (celoživotní vzdělávání) – tedy o studentech, kteří na základě zákona o vysokých školách nemají status VŠ studenta a nejsou zahrnuti v matrice studentů
Kult (MK) 22-01 Roční výkaz o kulturně vzdělávací a zájmové činnosti	ročně	MK	Informace o počtech návštěvníků zájmových vzdělávacích kurzů a dalších zájmových činnostech. Pouze některé informace však obsahují členění návštěvníků na děti, dospělé a seniory.

Vztah k dalšímu vzdělávání je ve výkazech až na výjimky (jako např. dotazník k CVTS) nepřímý, pro monitoring dalšího vzdělávání by bylo třeba specifickým způsobem zpracovávat údaje z různých výkazů a publikovat je na jednom místě. Z hlediska monitoringu dalšího vzdělávání představují mnohé výkazy nevyužitou kapacitu již existujících informačních zdrojů.

Kromě výkaznictví v rámci Programu statistických zjišťování existují výkazy vztahující se k dalšímu vzdělávání, které vycházejí ze školského zákona. Jedná se například o výkazy M 8 Výkaz o střední škole, M 10 Výkaz o vyšší odborné škole. Dále se jedná o výkazy U 41-01 Příjímací řízení ke studiu ve vyšší odborné škole a S 9-01 Výkaz o konzervatoři.

² Podrobně byly analyzovány výkazy za roky 2009-2010. V případě starších Programů byla pouze identifikována šetření, která mají delší periodicitu než roční.

Tyto výkazy jsou postupně přetvářeny tak, aby čerpaly informace ze školské matriky (viz dále – informace o databázi ÚIV).

Databáze

Dalším zdrojem informací o dalším vzdělávání jsou databáze spravované různými institucemi. Tyto databáze zpravidla shromažďují informace z více zdrojů. Obvykle mají základ vnitřního informačního systému dané instituce, přičemž část databáze či výstupy z ní jsou v různých formách zpřístupňovány veřejnosti. Pro monitoring dalšího vzdělávání jsou k dispozici zejména následující databáze:

- *Databáze Ústavu pro informace ve vzdělávání*

Databáze Ústavu pro informace ve vzdělávání shromažďuje údaje z výkazů škol (viz výše), a dále pak ze školské matriky a matriky studentů. Matrika studentů je vedena na základě zákona 111/1998 Sb. o vysokých školách a obsahuje informace o jednotlivých studentech, zejména pak o zápisu do studia, předchozím vzdělání, studijním programu, studijním oboru, formě studia, zápisu do vyššího ročníku nebo dalšího bloku, složené státní zkoušce a uděleném akademickém titulu, přerušení studia, ukončení studia. Školní matrika je zavedena na základě zákona 561/2004 Sb. (školský zákon) a obsahuje obdobné údaje o žácích a studentech základních, středních a vyšších odborných škol.

Na základě zmíněných informačních zdrojů vydává ÚIV pravidelně Ročenku školství, která má i podobu částečně interaktivních tabulek publikovaných na webu. Databáze není přímo zaměřena na monitoring dalšího vzdělávání, díky informacím o věku a formě studia z ní však lze nepřímo získávat i informace o studentech a absolventech dalšího formálního vzdělávání.

- *Informační systém služeb zaměstnanosti*

Informační systém služeb zaměstnanosti je provozován a využíván Správou služeb zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) v Praze a na úřadech práce. Tento systém shromažďuje údaje z úřadů práce, mezi nimi i informace o nástrojích aktivní politiky zaměstnanosti, ze kterých se k dalšímu vzdělávání vztahují rekvalifikace, investiční pobídky na rekvalifikace a školení zaměstnanců a příspěvky na zapracování (viz Zákon 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Vybrané údaje ze systému jsou publikovány na integrovaném portálu MPSV (<http://portal.mpsv.cz/>). Jsou zde k dispozici konkrétně statistické informace o rekvalifikacích (čtvrtletní údaje o počtech osob a jejich průchodu systémem rekvalifikací) a o výdajích na státní politiku zaměstnanosti – časové řady výdajů na jednotlivé složky státní politiky zaměstnanosti, které mohou sloužit jako základ pro monitoring financování určitých segmentů dalšího vzdělávání.

- *Databáze UNESCO/OECD/Eurostat*

Jedná se o společnou databázi těchto tří institucí, která je založena na sběru dat z administrativních zdrojů. Za ČR databáze přebírá údaje od ÚIV. Podrobnosti o sběru dat lze najít např. na webových stránkách Eurostatu: http://circa.europa.eu/Public/irc/dsis/edtcslibrary?l=/public/unesco_collection/2009&vm=detailed&sb=Title. Data jsou následně publikována na webových stránkách zúčastněných institucí, které z nich nezávisle na sobě počítají nejrůznější ukazatele umožňující porovnání ČR s dalšími zeměmi. Údaje o dalším formálním vzdělávání jsou publikovány na webových stránkách ÚIV a Eurostatu.

- *Databáze nabídky dalšího vzdělávání (výběr)*

Nabídku dalšího vzdělávání lze monitorovat na základě různých databází vzdělávacích institucí či kurzů. Většina z nich není přímo určena k monitoringu, nýbrž k inzerci, což přináší při snaze vytěžit z nich informace pro monitoring nabídky dalšího vzdělávání jisté

metodické obtíže. Přesto je možné je považovat za významný zdroj informací o nabídce dalšího vzdělávání. Zajímavé využití jednotlivých databází nabídky dalšího vzdělávání pro monitoring představuje německý Metavyhledávač dalšího vzdělávání (IWWB), který provozuje Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum (BMBF) a usiluje tak o shromáždění informací o nabídce dalšího vzdělávání z množství různých již existujících databází a zavedení standardů pro publikaci informací o vzdělávacích příležitostech.

Mezi databáze nabídky dalšího vzdělávání patří například:

- Databáze udělených akreditací MŠMT pro rekvalifikační kurzy (<http://dak.msmt.cz/>)
 - Databáze DAT CZ (<http://www.eu-dat.cz>)
 - Databáze dalšího profesního vzdělávání pedagogických pracovníků (<http://dvpp.msmt.cz/advpp/vybdvpp.asp>)
 - Databáze Edumenu (<http://www.edumenu.cz/>)
- *Informační systém o průměrném výdělků (ISPV)*

Jedná se o systém pravidelného monitorování výdělkové úrovně a pracovní doby zaměstnanců v ČR formou statistického šetření. Sledovanými ukazateli výdělkové úrovně jsou hodinový výdělek a hrubá měsíční mzda (plat). Zpracovatelem ISPV je TREXIMA, spol. s r.o. Data mohou být využita pro monitoring kontextu dalšího vzdělávání – například pro monitoring mzdové motivace ke zvyšování kvalifikace.

2.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)

Zásoba informačních zdrojů o dalším vzdělávání v České republice sice není úplně zanedbatelná, nicméně není dostatečná. Některé oblasti dalšího vzdělávání jsou pokryty velmi málo (například financování dalšího vzdělávání³, nabídka dalšího vzdělávání, a dopady na profesní rozvoj). Velký podíl informací je obsažen v informačních zdrojích, které sledují primárně jiný cíl a představují pro monitoring dalšího vzdělávání důležitou nedostatečně využívanou kapacitu.

Informační zdroje o dalším vzdělávání jsou silně roztrženy. Aktuální výzvou zůstává tedy dlouhodobé udržení stávajících informačních zdrojů, jejich případné rozšíření a zejména jejich komplexní využití. S touto potřebou počítá i Implementační plán Strategie celoživotního učení (Opatření 3.C.2), které klade mj. důraz na vyhodnocení vypovídací schopnosti dosavadních šetření a informačních zdrojů o DV (v rámci projektu Koncept) a dále pak na zajištění financování na realizace souvisejících statistických šetření.

3. Systém indikátorů

3.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)

Cílem propracovaného systému indikátorů o dalším vzdělávání by mělo být relativně komplexní, ale zároveň přehledné zprostředkování informací o dalším vzdělávání. Systém indikátorů by měl umožňovat pravidelnou publikaci a zprostředkovávat v souhrnné podobě údaje pocházející z různých informačních zdrojů.

Komplexní a propracovaný systém ukazatelů dalšího vzdělávání, který by prošel širší odbornou diskusí a byl by odbornou veřejností respektován, v České republice zatím neexistuje. Jsou však k dispozici určité dílčí výstupy, které jsou součástí výzkumných publikací či strategických dokumentů. Snahy o nastavení indikátorů dalšího vzdělávání také vznikají na úrovni mezinárodních uskupení, jejichž členem je i Česká republika. Velká pozornost byla při analýzách v rámci tohoto problémového okruhu věnována zahraničním

³ Zajímavý způsob monitoringu financování dalšího vzdělávání je zaveden v Belgii. Společně s údaji pro národní účty zde podniky vyplňují tzv. „social balance sheet“ zaměřenou na informace o pracovní síle podniku a mj. i o účasti na dalším vzdělávání a výdajích na něj.

zkušenostem, které mohou být velmi inspirativní v oblasti, jež je v ČR velmi málo rozvinutá.

3.2 Shrnutí výsledků analýzy

Na národní úrovni prakticky neexistují komplexní systémy indikátorů, které by byly pravidelně publikovány a respektovány odbornou veřejností. Stěžejní publikované informace vycházejí z šetření implementovaných do českých podmínek v rámci zapojení do evropských a mezinárodních iniciativ. Dílčí informace o indikátorech dalšího vzdělávání poskytují realizátoři jednotlivých šetření na národní úrovni – ČSÚ, ÚIV, MŠMT, NVF a další. Informace jsou však publikovány jako výsledky jednotlivých šetření, nikoli jako součásti komplexnějšího monitoringu dalšího vzdělávání.

Určité snahy o vytvoření souboru indikátorů či vytvoření jednotlivých indikátorů vznikly v rámci různých výzkumných projektů. Opět se však jedná o jednotlivé snahy, nikoli o ucelené systémy indikátorů o dalším vzdělávání.

Národní vzdělávací fond jako člen Centra konkurenceschopnosti české ekonomiky (výzkumný projekt 1M0524) každoročně publikuje analýzu kvality lidských zdrojů v Ročence konkurenceschopnosti České republiky. Součástí publikace je i datová část, která poskytuje časové řady hodnot dostupných ukazatelů o účasti na dalším vzdělávání a o podnikovém vzdělávání.

V rámci výzkumného projektu Reprodukce lidského kapitálu (2D06026) byl navržen zajímavý nástroj pro měření zvyšování kvalifikační úrovně dosažené v dalším vzdělávání – a sice přepočtení hodin strávených v dalším vzdělávání na kredity ECTS.

Další projekty analyzující další vzdělávání (například Vzdělávání dospělých v různých fázích životního cyklu či projekt FUTURA) se obvykle spolehly na ad-hoc vytvořené analýzy vlastních šetření či na mezinárodně publikované indikátory, které jsou k dispozici i pro ČR.

Pokusy o vytvoření systému indikátorů, nebo alespoň jejich náznaků lze spatřovat v některých koncepčních a strategických dokumentech, které takovéto indikátory nutně potřebují pro zhodnocení výchozí situace i monitoring plnění stanovených cílů. Z českých strategických dokumentů obsahovaly konkrétní indikátory vztahující se k dalšímu vzdělávání dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR z let 2005 a 2007, a dále pak dlouhodobé záměry rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy Libereckého kraje a kraje Vysočina z roku 2008.

Do jisté míry může Česká republika čerpat ze systémů indikátorů vyvinutých na mezinárodní úrovni. Systémy indikátorů dalšího vzdělávání pro mezinárodní srovnání vytvořil například Eurostat (2 indikátory), Cedefop (8 indikátorů) a OECD (2 indikátory). V rámci Evropské iniciativy Vzdělávání a odborná příprava (2010 a navazující ET 2020) byly takto stanoveny 3 indikátory vztahující se k dalšímu vzdělávání, a to:

- Podíl dospělých s nižším než středním vzděláním, kteří se účastnili nějaké formy vzdělávání, podle věkových skupin (25-34, 35-54 a 55-64 let)
- Podíl podnikových výdajů na kurzy dalšího odborného vzdělávání na celkových nákladech práce
- Podíl populace ve věku 25-64 let, která se účastnila vzdělávání ve 4 týdnech předcházejících výzkumu, podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání

První ze jmenovaných indikátorů je vůbec nejčastěji používaným indikátorem pro hodnocení dalšího vzdělávání a je i základem stanovené evropské referenční úrovně (benchmark)⁴.

⁴ Podle Strategie ET2020 by měl tento ukazatel dosáhnout pro EU-27 v roce 2020 hodnoty 15%.

Přehled indikátorů publikovaných jednotlivými institucemi a obsažené ve strategických dokumentech poskytuje následující tabulka.

EUROSTAT (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/educ_esms_an25.htm)   - PS03_16: Studenti (ISCED 5-6) ve věku 25 let a víc, jako procentní podíl všech studentů (ISCED 5-6); - PS03_2 - PS07_1D: Studenti (dle ISCED 5-6 a ISCED 1-6) podle pohlaví, různého věku a věkových skupin, jako procentní podíl obyvatel odpovídajícího věku, věkové skupiny.
OECD (Education at a Glance 2009, www.oecd.org/education/database)   - A1: To what level have adults studied? - C5: Do adults participate in training and education at work (pouze do roku 2008)
CEDEFOP (http://www.cedefop.europa.eu/EN/statistics-and-indicators/continuing-vocational-training-and-adult-learning.aspx)   - Účast na dalším odborném vzdělávání a přípravě v podnicích - Náklady a financování dalšího odborného vzdělávání a přípravy v podnicích - Neformální vzdělávání v rámci placené pracovní doby - Účast dospělých na celoživotním vzdělávání - Počet hodin strávených na kurzech celoživotního na zaměstnance (všechny podniky; dle NACE) - Účastníci jiných forem, celoživotního učení podle typu vzdělávání - Odborné vzdělávání v rámci podpory v nezaměstnanosti (pravidelné příspěvky) - Neformální vzdělávání a příprava dle poskytovatele
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2005)   - Podíl škol poskytujících další vzdělávání na základě podpory z ESF a celkem - Počet kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF a celkem - Počet účastníků kurzů dalšího vzdělávání, které nabízejí školy na základě podpory z ESF a celkem - Počet učitelů, lektorů a konzultantů, kteří se budou účastnit dalšího vzdělávání za účelem zlepšení svých lektorských dovedností pro poskytování dalšího vzdělávání - Podíl škol, které jsou součástí center celoživotního učení - Počet účastníků dalšího vzdělávání v posledních 4 týdnech (údaje šetří EUROSTAT)
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2007)   - Počet škol poskytujících další vzdělávání na základě podpory z ESF a celkem - Počet účastníků dalšího vzdělávání v posledních 4 týdnech (EUROSTAT) - Počet dílčích a úplných kvalifikací specifikovaných kvalifikačními a hodnotícími standardy v rámci Národní soustavy kvalifikací
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje (2008)   - Podíl osob účastnících se dalšího vzdělávání na ekonomicky aktivní populaci - Počet vytvořených či inovovaných vzdělávacích programů pro další vzdělávání - Počet osob účastnících se dalšího vzdělávání realizovaného středními školami - Počet autorizovaných osob pro ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání - Počet subjektů zapojených do sítě center dalšího vzdělávání subjekty
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy kraje Vysočina (2008)   - Míra participace zaměstnavatelů na dalším vzdělávání - Počet absolventů kurzů s délkou nad 25 hodin - Počet nabízených oborů v SŠ, VOŠ a VŠ a jejich druhy ve večerní, dálkové, distanční či kombinované formě vzdělávání - Počet studujících ve večerní, dálkové, distanční či kombinované formě vzdělávání - Míra participace středních a vyšších odborných škol na vzdělávání dospělých - Míra zapojení dalších organizací a fyzických osob do dalšího vzdělávání dospělých
Konkurenční schopnost České republiky (publikace CES a NVF)   - Podíl populace ve věku 25-64 let účastníci se vzdělávání v posledních 4 týdnech - Rozsah vzdělávání zaměstnanců (Firmy investují hodně-málo; 7 stupňová expertní škála)

Na základě analýzy zahraničních zkušeností bylo zjištěno, že mnohé státy se nespolehnají na mezinárodně srovnatelné indikátory, ale rozvíjí systémy vlastních indikátorů, které pomohou lépe hodnotit situaci v oblasti dalšího vzdělávání v národním kontextu. Tyto země mohou pro ČR sloužit jako příklad rozvoje vlastních systémů indikátorů.

K indikátorům v oblasti dalšího vzdělávání je v zahraničí přistupováno v zásadě třemi způsoby⁵:

- a. Indikátory o dalším vzdělávání jsou součástí systému indikátorů o vzdělávání jako takovém. Z tohoto přístupu vycházejí například:
 - Statistiky vzdělávání pro Velkou Británii (Education and Training Statistics for the United Kingdom)
 - Kanadský program indikátorů vzdělávání - The Pan-Canadian Education Indicators Program
 - Německá Zpráva o odborném vzdělávání (Berufsbildungsbericht)
 - Publikace Vzdělávání v Německu (Bildung in Deutschland)
- b. Indikátory o dalším vzdělávání jsou součástí systému indikátorů mapujících konkurenceschopnost, rozvoj lidských zdrojů či komunální rozvoj. Příkladem tohoto přístupu jsou:
 - Národní indikátory (National Indicators) ve Velké Británii
 - Indikátory konkurenceschopnosti Velké Británie (UK Competitiveness Indicators)
- c. Indikátory o dalším vzdělávání tvoří samostatný systém, popřípadě existuje systém indikátorů pro specifickou oblast dalšího vzdělávání. Tento přístup aplikují například:
 - Belgický systém indikátorů vztahující se k dalšímu podnikovému vzdělávání (Indicators relating to the continuing on-the-job training)
 - Indikátory dalšího vzdělávání ve Švýcarsku

3.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)

V České republice mohou být jako indikátory o dalším vzdělávání používány zatím zejména systémy ukazatelů vyvinuté na mezinárodní úrovni. Ty však vycházejí pouze z dat, která jsou k dispozici v mezinárodně srovnatelné podobě, a tudíž je jejich komplexita značně omezená. Národní pokusy o vytvoření systému indikátorů byly zatím spíše náhodné a vyvinuté pro specifické účely či nepokrývají dostatečně celou problematiku dalšího vzdělávání.

Přitom potřeba monitoringu dalšího vzdělávání a rozvoje indikátorů je zmiňována v mnohých strategických a koncepčních dokumentech na mezinárodní, národní i regionální úrovni.⁶ Systém indikátorů je důležitý pro získání komplexnější představy o stavu dalšího vzdělávání, pro hodnocení plnění strategických cílů, i pro rozhodování jednotlivých aktérů na trhu s dalším vzdělávání (poskytovatelů, účastníků).

Komplexnost systému indikátorů je možné postihnout například prostřednictvím konceptu CIPOO, který je používán ve švýcarských Indikátorech dalšího vzdělávání. Vzdělávací systém je pomocí tohoto nástroje popsán z hlediska funkčního a účelového v pěti systémových komponentách: kontext (Context), vstup (Input), proces (Process), výstup (Output), výsledek (Outcome).

⁵ Jednotlivé přístupy nelze přiřadit jednoznačně k zemím, v jedné zemi je k indikátorům dalšího vzdělávání často přistupováno různými způsoby.

⁶ Explicitně je tato potřeba vyjádřena například v evropské iniciativě Vzdělávání a odborná příprava 2010 a návazné ET 2020, v české Bílé knize – Národním programu rozvoje vzdělávání, Strategii celoživotního učení a jejím implemetačním plánu či v Národním programu přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012.

4. Institucionální zabezpečení

4.1 Charakteristika problémového okruhu (současný stav)

Pro efektivní fungování monitoringu dalšího vzdělávání je třeba, aby byl dlouhodobě institucionálně zabezpečen. Institucionálně zajištěno musí být definování potřeb, dodávka informačních zdrojů i zpracovávání souhrnného systému ukazatelů a zprostředkování informací uživatelům. Ačkoli v ČR doposud neexistuje integrovaný komplexní systém monitoringu dalšího vzdělávání, lze přesto identifikovat instituce, které již nyní hrají v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání významnou roli, a které mají potenciál být zapojeny do komplexnějšího systému.

4.2 Shrnutí výsledků analýzy

V České republice hrají v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání významnou roli zejména instituce, které zajišťují sběr informací o dalším vzdělávání, tyto informace publikují či analyzují. V neposlední řadě se jedná o instituce veřejné správy, které do velké míry rozhodují o uskutečňování šetření financovaných z veřejných zdrojů. Následující text shrnuje ve stručné podobě role jednotlivých institucí. Seznam institucí není vyčerpávající. Zejména u soukromých institucí provádějících ad-hoc šetření samostatně či dodavatelsky pro veřejnou sféru, není možné vyčerpávající seznam sestavit a uvedený seznam je nutné brát spíše jako ukázkou typů institucí.

Už z Implementačního plánu strategie celoživotního učení (opatření 3.C.2) vyplývá, že v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání budou hrát klíčové role instituce, které mají jednotlivé body tohoto opatření v gesci. Jedná se o MŠMT, ČSÚ, MPSV, MF a TA ČR. Na základě současných aktivit v oblasti monitoringu byly identifikovány i další instituce, které mají potenciál pro zapojení a jejich role:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- Prostřednictvím 24 - odboru dalšího vzdělávání řídí politiku dalšího vzdělávání v ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí

- Zajišťuje publikaci informací o rekvalifikacích na svém portále
- Řídí aktivní politiku zaměstnanosti, jejíž součástí jsou rekvalifikace

Technologická agentura ČR

- Financuje projekty v oblasti vědy a výzkumu

Ministerstvo financí

- Vede státní rozpočet, čímž nepřímo rozhoduje i o výdajích na realizaci šetření

Krajské rady rozvoje lidských zdrojů

- Ovlivňují krajskou politiku v oblasti dalšího vzdělávání

Český statistický úřad

- Realizuje šetření o dalším vzdělávání – LFS, AES, CVTS (viz výše)
- Realizuje sběr podnikových výkazů, které obsahují mj. info o dalším vzdělávání
- Publikuje data a zprávy z výzkumů

Ústav pro informace ve vzdělávání

- Na základě pověření MŠMT zajišťuje sběr dat o dalším formálním vzdělávání
- Spravuje databáze těchto statistik
- Řídí projekt PIAAC

Úřady práce

- Na základě pověření MPSV zajišťují sběr dat o rekvalifikacích

Dodatelské společnosti zajišťující sběr dat pro výše zmíněné instituce:

- SC&C – zajišťuje sběr dat pro šetření PIAAC
- OK systém s.r.o. – provozuje a spravuje informační systém úřadů práce, jehož pomocí jsou shromažďovány i informace o rekvalifikacích

Národní vzdělávací fond, o.p.s., Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání

- Zabývá se analýzami v oblasti dalšího vzdělávání
- Realizoval šetření menšího rozsahu v oblasti dalšího vzdělávání
- Vydává publikaci Konkurenceschopnost ČR, jejíž součástí jsou i indikátory DV

Fakulta informatiky a statistiky VŠE, katedra demografie

- Zabývá se analýzami dalšího vzdělávání v kontextu lidského kapitálu
- Analyzovala výsledky šetření AES

Filozofická fakulta MUNI, ústav pedagogických věd

- Zabývá se analýzami dalšího vzdělávání, zejména ve vztahu k celoživotnímu cyklu
- Realizovala ad-hoc šetření v oblasti dalšího vzdělávání

Další subjekty, které v nedávné minulosti realizovaly ad-hoc šetření v oblasti dalšího vzdělávání a jejich analýzu:

- Asociace institucí vzdělávání dospělých
- Donath-Burson-Marsteller
- Factum Invenio
- Respekt institut
- Universitas
- Institut rozvoje evropských regionů
- Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní

Ze zahraničních zkušeností vyplývá, že monitoring dalšího vzdělávání je obvykle rozložen mezi veřejnou správu a soukromé instituce. Centrální státní správa většinou zajišťuje především souhrnnou publikaci indikátorů, které pocházejí z různých zdrojů. Tuto publikaci indikátorů zajišťuje zpravidla Ministerstvo školství (např. v Německu, Velké Británii) nebo Centrální statistický úřad (například ve Švýcarsku či Kanadě). Často je publikace těchto indikátorů společným projektem ministerstev a statistických úřadů. V některých případech je za publikaci indikátorů zodpovědná i jiná instituce, například v Belgii je to poněkud neobvykle národní banka.

Tyto souhrnné zprávy čerpají data z různých zdrojů. Mezinárodní šetření jsou zpravidla zajišťovaná statistickými úřady, i když ani to není nutným pravidlem. V Německu je u velké části šetření aplikován postup, kdy soukromá profesionální instituce v oblasti sociologického výzkumu zajišťuje šetření na zakázku příslušného orgánu státní správy. Pokrytí dalších informačních zdrojů je pak silně závislé na tom, jak je nastavena státní správa v dané zemi jako celek. Obvykle data dodávají školská zařízení, která je reportují ministerstvu školství či výzkumnému ústavu ve vzdělávání; dále jsou dodavatelem dat instituce služeb zaměstnanosti a různé výzkumné instituce provádějící šetření mezi účastníky, poskytovateli dalšího vzdělávání či podniky. Šetření jsou zajišťována různými výzkumnými institucemi, a to jak zákonem zřízenými, tak nezávislými veřejnými výzkumnými institucemi, které provádějí výzkum v oblasti vzdělávání, trhu práce či ekonomiky. Zapojení komerčních institucí je v některých případech aplikováno, nicméně výsledky výzkumů prováděných na čistě komerční bázi jsou zpravidla k dispozici pouze za úplatu (pokud se nejedná o případ, kdy je výzkum prováděn na zakázku státní správy).

Na základě zmíněné publikace indikátorů vznikají další analytické publikace, které zpracovávají v některých případech výzkumné ústavy podřízené ministerstvům, ale i další nezávislé výzkumné instituce.

4.3 Závěry (podněty, návrhy apod.)

Z výše uvedeného přehledu institucí vyplývá, že v České republice existují instituce, které mají potenciál figurovat v systému monitoringu v decizní roli, v rolích dodavatelů informací

i jejich zpracovatelů/zprostředkovatelů. Chybí ovšem vymezení koncepce jejich spolupráce, tak aby vedla k ucelenému systému monitoringu, jenž bude v souhrnné podobě předávat informace o kontextu, vstupech, procesech a výstupech dalšího vzdělávání.

Institucionální zabezpečení monitoringu může být v různé míře propojeno s dalšími systémy v oblasti dalšího vzdělávání. Propojení těchto systémů může fungovat jak na institucionální bázi, kdy partneři sehrávají role ve více těchto systémech, tak na bázi vzájemného předávání informací mezi systémy. Například systém navrhovaný v projektu Kvalita v dalším vzdělávání může být informačním zdrojem pro monitoring dalšího vzdělávání, který dále může dodávat určitý segment informací pro informačně-poradenský systém.

5. Problémy vyžadující prioritní řešení

Ze zpracovaných analýz vyplývá, že důležité kroky je třeba udělat ve všech problémových okruzích – tedy v oblasti zajištění informačních zdrojů pro monitoring, v oblasti vývoje systému indikátorů i v oblasti institucionálního zabezpečení. Jednotlivé kroky je třeba realizovat s přihlédnutím k jejich vzájemným vazbám. Mezi prioritní problémy systému monitoringu patří:

- Vytvoření systému indikátorů, které budou souhrnně vyhodnocovat data z různých informačních zdrojů a vypovídat o kontextu, vstupech, procesech, výstupech a výsledcích dalšího vzdělávání v návaznosti na potřeby uživatelů
- Pravidelná publikace/zprostředkování těchto indikátorů uživatelům – decizní sféře, odborné veřejnosti i aktérům na trhu s dalším vzděláváním (poskytovatelům, zájemcům)
- Udržení stávajících informačních zdrojů v oblasti dalšího vzdělávání
- Využití informačních zdrojů s jiným primárním zaměřením, které implicitně poskytují informace o dalším vzdělávání
- Rozvoj stávajících informačních zdrojů/vývoj nových v návaznosti na potřeby indikátorů
- Nastavení systému vazeb a spolupráce a rozdělení kompetencí mezi institucemi, které v současné době v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání působí

6. SWOT ANALÝZA	
Silné stránky	Slabé stránky
Existence kvalitních jednotlivých datových zdrojů i analytických publikací Relativně dobré pokrytí informací o účasti v dalším vzdělávání Vytvoření a ověření některých nosných indikátorů v rámci jednotlivých projektů Existence institucí s výzkumnou i analytickou kapacitou a zkušenostmi Zapojení ve většině mezinárodních šetření o dalším vzdělávání Uzákonění matriky studentů na všech vzdělávacích stupních	Roztříštěnost informačních zdrojů z obsahového i institucionálního hlediska Neexistuje souhrnná platforma publikace dat o dalším vzdělávání Informace jsou publikovány pouze jako výsledky jednotlivých šetření, neexistuje systém indikátorů Malé pokrytí některých oblastí (zejména monitoring nabídky, financování dalšího vzdělávání, výsledků DV) Řada šetření teprve v prvních kolech nebo ad-hoc formou, což omezuje sledování časových řad Monitoring dalšího vzdělávání nebývá hlavním cílem projektů – často se jedná jen o doplňující, orientační či podkladová šetření, čemuž odpovídá jejich metodologická kvalita a rozsah
Příležitosti	Hrozby
Možnost využití matriky studentů pro monitoring dalšího vzdělávání Možnost využití informačních zdrojů, které slouží primárně jiným účelům pro monitoring DV Význam monitoringu DV je zdůrazňován ve strategických dokumentech, zejména ve Strategii ČŽU a jejím Implementačním plánu Využitelné metodické zdroje a návrhy indikátorů z proběhlých projektů a strategických dokumentů Možnost nastartovat komplexní systém monitoringu prostřednictvím finančních zdrojů z ESF Inspirace pro rozšíření stávajících šetření z dalších zemí (např. LFS rozšíření – Rakousko, Švýcarsko) Provázání systému monitoringu s IPS Rozbíhající se projekty, které mají potenciál vyvinout kvalitní základnu indikátorů o dalším vzdělávání (např. Koncept, Reforma terciárního vzdělávání, Kompetence II - PIAAC)	Omezení současného rozsahu šetření o DV a analytických kapacit po ukončení programového období ESF Zastavení implementace systému vytvořeném v rámci projektu Koncept z důvodu financování Monitoring dalšího vzdělávání je roztržštěn mezi řadu institucí, které bude obtížné koordinovat Vývoj více systémů o dalším vzdělávání – IPS, monitoring, kvalita – riziko nespolupráce a překryvů (Ize ale vnímat i jako příležitost – nutnost kooperativního přístupu a koordinace) Přílišná obecnost indikátorů, které nebudou poskytovat prakticky využitelné informace Indikátory poskytující kvalitní informace nebudou dostupné těm aktérům, kterým by měly sloužit pro využití.

7. Přílohy

Přílohy Analýzy současného stavu kapitoly Analytickou-koncepční studie v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání tvoří následující podkladové studie:

1. Analýza současného stavu
2. Analýza strategických a koncepčních dokumentů
3. Analýza legislativy ČR
4. Zahraniční zkušenosti
5. Realizované a plánované projekty

Kapitola analyticko-koncepční studie vychází z těchto podkladových studií. Odkazy na původní literaturu a informační zdroje jsou uvedeny v těchto podkladových studiích.

NÁVRH A CHARAKTERISTIKA SYSTÉMOVÉHO PROSTŘEDÍ

1. Návrh hlavních záměrů rozvoje systémového prostředí

Charakteristika záměrů

Cílem zavedení systémového prostředí pro monitoring dalšího vzdělávání je zajištění souboru ukazatelů pro komplexní monitoring DV a systém spolupráce při zjišťování, předávání a sdílení informací. Systém monitoringu bude zaměřen na získávání a poskytování informací o kontextu, vstupech, procesech a výstupech dalšího vzdělávání (DV) a bude navržen tak, aby mohl sloužit pro tvůrce politik a opatření v oblasti DV, pro poskytovatele DV a pro další zájemce.

Systémové prostředí pro monitoring dalšího vzdělávání musí pokrývat tři základní aspekty, které představují tři záměry této koncepční studie. Jedná se o:

- Návrh zajištění informačních zdrojů pro monitoring dalšího vzdělávání
- Návrh institucionální zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání
- Návrh zajištění dostupnosti informací o dalším vzdělávání ve formě odpovídající potřebám uživatelů

Tyto tři záměry vycházejí z analýzy problémových okruhů ve třech zmíněných oblastech a společně směřují k vytvoření komplexního systému monitoringu dalšího vzdělávání.

Vazba na další okruhy projektu Koncept

Jednotlivé záměry musejí být řešeny v návaznosti na další části projektu Koncept, a to zejména v následujících oblastech:

- Informačně poradenský systém

Bude sloužit jako jeden z informačních zdrojů, zejména o nabídce dalšího vzdělávání – vazba na záměr A. Zároveň bude součástí platformy pro předávání výstupů monitoringu jeho uživatelům – vazba na záměr C.

- Nabídka dalšího vzdělávání

Okruh Nabídka dalšího vzdělávání se soustředí na faktickou podporu nabídky; monitoring této nabídky je řešen zvlášť v okruhu Monitoring a Informačně poradenský systém (viz výše).

- Kvalita v dalším vzdělávání

Systém certifikace může být jedním z informačních zdrojů pro monitoring nabídky dalšího vzdělávání – vazba na záměr A.

Expertní skupina pro monitoring

Systém v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání bude vyžadovat spolupráci řady partnerů v různých rolích. Aby bylo dosaženo vybudování systému, který bude realizovatelný, dlouhodobě udržitelný a efektivní, je třeba, aby se potenciální partneři podíleli na jeho vývoji od samého počátku. Na začátku vytváření návrhu systému bude proto sestavena expertní skupina, která bude v průběhu řešení konzultovat a oponovat výsledky analýz a návrhy. Bude kladen důraz na to, aby expertní skupina pokrývala subjekty, které jsou v dalším vzdělávání a jeho monitoringu zapojeny v různých klíčových rolích (zejména instituce poskytující data a současně i potenciální uživatelé informací monitoringu). Členy expertní skupiny by proto měli být zástupci:

- institucí realizujících šetření o dalším vzdělávání (např. ČSÚ, soukromé instituce),
- odborníků – analytiků v oblasti vzdělávání,
- MŠMT, odboru dalšího vzdělávání (odbor 24),
- Ústavu pro informace ve vzdělávání,
- MPSV pro oblast rekvalifikací,
- Úřadů práce,
- Krajů – např. odboru školství, rady pro rozvoj lidských zdrojů apod.,
- poskytovatelů dalšího vzdělávání (škol, které fungují jako centra celoživotního učení, soukromých poskytovatelů kurzů DV),
- poradenských institucí v oblasti vzdělávání a uplatnění na trhu práce,
- zaměstnavatelů.

Kontakt se členy expertní skupiny bude průběžný, prostřednictvím e-mailové komunikace. V průběhu řešení budou uspořádány celkem tři schůzky expertní skupiny, jedna ke každému záměru:

1. schůzka: Informační zdroje pro monitoring dalšího vzdělávání
2. schůzka: Systém ukazatelů dalšího vzdělávání
3. schůzka: Institucionální zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání

Schůzky se budou konat v závěrečné fázi každého záměru a budou sloužit pro ověření dosažených výsledků. Připomínky expertní skupiny budou zapracovány do konečné podoby návrhu systému. Kromě těchto tří schůzek budou v případě potřeby konzultovány se členy expertní skupiny i průběžné výsledky.

2. Záměr A

Návrh zajištění informačních zdrojů pro monitoring dalšího vzdělávání

2.1 Co chceme a proč

Cílem tohoto záměru je zajištění dostupnosti informačních zdrojů o dalším vzdělávání, které budou v dlouhodobé perspektivě využívány pro komplexní monitoring dalšího vzdělávání. Dlouhodobá udržitelnost systému monitoringu závisí zejména na jeho institucionálním a finančním zabezpečení, zároveň však musí informační zdroje, tj. šetření a statistická zjišťování, v efektivní míře odpovídat na potřeby uživatelů. Analýza a návrhy týkající se pokrytých oblastí monitoringu dalšího vzdělávání, překryvů a nepokrytých oblastí budou směřovat k efektivnímu využití dostupných informačních zdrojů a budou vycházet z významnosti účelů, ke kterým budou používány. Realizace záměru bude završena vytvořením komplexního řešení systému informačních zdrojů pro monitoring dalšího vzdělávání v ČR, který bude v maximální míře využívat stávající zdroje a bude případně doplněn o další potřebné zdroje. Při celkovém zhodnocení potenciálu jednotlivých informačních zdrojů budou zohledněna zjištění z realizace záměrů, které jsou zaměřeny na zajištění institucionálního fungování a zprostředkovávání výsledků monitoringu dalšího vzdělávání (Záměry B a C).

2.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory

Základem uskutečnění tohoto záměru je podrobná analýza existujících informačních zdrojů a zajištění informačních zdrojů pro oblasti, které nejsou adekvátně informačně pokryty.

2.2.1 Analýza existujících informačních zdrojů

Všechny dostupné a pro monitoring dalšího vzdělávání využitelné informační zdroje budou zmapovány, jednotlivě hodnoceny a zkoumány z hlediska jejich potenciálního provázání. Součástí analýzy bude stanovení oblastí dalšího vzdělávání, které jsou těmito zdroji částečně, či zcela pokryty. Každý informační zdroj uplatnitelný pro monitoring dalšího vzdělávání bude posouzen z různých hledisek s ohledem na účel, ke kterému budou informace uživateli využívány. V tomto případě je nutné zajistit provázanost s uskutečněním záměru C.

Kritéria, která budou při analýze zohledněna, se mohou u jednotlivých informačních zdrojů lehce lišit. Jistá specifika budou mít hodnocení informačních zdrojů národních, mezinárodních a zahraničních. Všeobecně však bude metodika vyhledávání a hodnocení zdrojů vycházet z následujících hledisek:

- Relevance a kvality ukazatelů o DV (rozsah, podrobnost a kvalita informací o DV, jejich jedinečnost, návaznost na evropské benchmarky a indikátory),
- Poskytovatele (odborná úroveň, spolehlivost informací a potenciál zapojení v systému),
- Dostupnosti výsledků (časová, nákladová),
- Periodicity šetření/publikace výsledků,
- Perspektivy kontinuálního pokračování (fungování) informačního zdroje v budoucnu,

- Metodických přístupů (cílová skupina, způsob zjišťování informací, u výběrových šetření způsob výběru vzorku, spolehlivost a reprezentativita),
- Způsobů předávání informací (jak a komu jsou předávány),
- Využívání těchto informačních zdrojů.

2.2.2 Zajištění nových informačních zdrojů pro nepokryté oblasti

Po zjištění a podrobné analýze stávajících informačních zdrojů bude v případě potřeby (kterou lze na základě předběžné analýzy stávajícího stavu očekávat) následovat zajištění nových informačních zdrojů. V rámci záměru C budou na základě potřeb uživatelů ve spolupráci s expertní skupinou identifikovány oblasti, pro které současná či plánovaná šetření a statistická zjišťování neobsahují informace vůbec nebo nejsou k dispozici s odpovídající periodicitou. V případě absence informačních zdrojů, které nebude možné nahradit alternativními indikátory (viz záměr C), bude přistoupeno k vyhodnocování dalších možností získání dat:

- Získání dat prostřednictvím rozšíření některého stávajícího šetření (např. přidání otázky do některého již existujícího šetření, rozšíření vzorku),
- Získání dat z existujících statistických zjišťování, která nejsou v současné době veřejně publikována (zjištění zda taková data existují, kdo je spravuje, jaké jsou možnosti a překážky jejich zveřejnění či použití pro neveřejný výpočet a veřejnou publikaci indikátoru z hlediska nákladů, ochrany osobních údajů apod.),
- Získání údajů na základě propojení různých v současnosti existujících zdrojů informací (např. údajů z různých šetření či výkazů)
- Zavedení nového šetření (např. implementace šetření ze zahraničí, vývoj a zavedení úplně nového šetření na podnikové či individuální úrovni).

2.3 Návrh konkrétních kroků

2.3.1 Ustavení expertní skupiny

Ustavení expertní skupiny je prvním krokem v rámci každého záměru. Složení a význam expertní skupiny jsou blíže definovány v úvodu. Pro schůzky expertní skupiny v oblasti informačních zdrojů bude kladen důraz obzvláště na účast expertů z řad poskytovatelů informačních zdrojů pro další vzdělávání (realizátoři šetření, koordinátoři sběru informací apod.).

2.3.2 Podrobná analýza informačních zdrojů

Jednotlivá šetření a informační zdroje budou analyzovány a zhodnoceny na základě kritérií uvedených v bodě 2.2.1. U jednorázových šetření staršího data bude zjišťován zejména jejich potenciální metodický přínos. Pro další analýzu budou vybrány zdroje s největší relevancí, spolehlivostí, dostatečným rozsahem a potenciálem pro další využití.

Analýza potenciálu jednotlivých informačních zdrojů bude završena identifikací případných překryvů a nedostatečně pokrytých oblastí v monitoringu kontextu, vstupů, procesu, výstupů a výsledků dalšího vzdělávání. Na závěr analýzy informačních zdrojů bude uspořádána schůzka expertní skupiny, během které experti poskytnout zpětnou vazbu ke

zpracované analýze zdrojů a nepokrytých oblastí. Předpokládá se, že v expertní skupině budou přítomni jak poskytovatelé informačních zdrojů, tak jejich uživatelé. Připomínky expertní skupiny budou zapracovány do finální analýzy.

Jako součást finální analýzy informačních zdrojů bude zpracován návrh na doplnění, rozšíření a provázání současných informačních zdrojů, budou identifikovány nové způsoby využití stávajících zdrojů dat a šetření pro monitoring dalšího vzdělávání. V případě potřeby budou navrženy konkrétní formy nových informačních zdrojů.

Z hlediska možností pro zapojení do systému monitoringu dalšího vzdělávání budou v rámci projektu Koncept analyzovány následující informační zdroje:

a) Existující mezinárodní (zejména evropská) šetření:

Analýza mezinárodních, zejména evropských, šetření zahrnujících nebo přímo zaměřených na oblast dalšího vzdělávání bude vycházet z již provedené analýzy současné situace. Na prvním místě se jedná o analýzu těchto šetření: Adult Education Survey, Výběrové šetření pracovních sil (LFS), CVTS a PIAAC (IALS). Předmětem analýzy dále bude databáze UOE (Unesco/OECD/Eurostat) a výzkum veřejného mínění Eurobarometer prováděný Evropskou komisí. Pro stanovení dlouhodobě relevantních informačních zdrojů o dalším vzdělávání bude věnována pozornost také budoucím záměrům a plánům v rámci výše zmíněných iniciativ a provedena analýza strategických, legislativních a metodických dokumentů významných mezinárodních organizací v oblasti dalšího vzdělávání (Evropská komise, Eurostat, Cedefop, Unesco, OECD, ILO, Eurofound). Analýza se může týkat i dalších existujících nebo plánovaných mezinárodních šetření.

Kromě obecných hledisek (viz 2.2.1.) bude u mezinárodních výzkumů posuzována specificky:

- Míra zapojení ČR do těchto výzkumů,
- Míra zapojení dalších států, se kterými by se ČR mohla srovnávat,
- Důvody případného nezapojení se ČR do těchto výzkumů a perspektivy zapojení ČR v budoucnosti.

b) česká národní šetření o dalším vzdělávání realizovaná státními institucemi a kraji a administrativní informační zdroje

Analýzována budou:

- šetření zrealizovaná na základě zadání institucí státní správy (např. MŠMT, MPSV) a krajů. (např. ÚIV – rychlá šetření 2008; šetření realizovaná v krajích v rámci projektů ESF – více viz popis současného stavu)
- statistická zjišťování, která jsou na celostátní a krajské úrovni k dispozici (např. databáze Ústavu pro informace ve vzdělávání vycházející z výkaznictví škol a ze Sdružené matricy studentů VŠ)
- další zdroje šetření a projekty a aktivit, které jednotlivé instituce v uplynulých letech realizovaly v oblasti dalšího vzdělávání, publikace a informační zdroje, které z těchto projektů a aktivit vycházejí.

V případě potřeby dalších informací budou osloveni pracovníci jednotlivých institucí, se kterými bude prodiskutována možnost využití údajů, které v současné době instituce mají k dispozici, ale nepublikují je.

c) šetření realizovaná soukromými institucemi,

Budou zmapována šetření realizovaná v České republice soukromými institucemi. Zahrnuty budou zdroje do stáří maximálně 10 let (šetření starší 5 let, v případě, že se nejednalo o šetření později periodicky opakovaná, budou vyhledávána zejména z důvodu jejich možného přínosu metodologického). Dále bude uskutečněna rešerše dostupných zdrojů o nabídce dalšího vzdělávání (databáze Dat, Andromedia apod.).

Pro získání uceleného přehledu aktivit v této oblasti budou při rešerši uskutečněny následující kroky:

- průzkum internetových zdrojů;
- rešerše vytipovaných odborných periodik a běžného denního tisku, který se zabývá otázkami vzdělávání dospělých,
- rešerše další odborné literatury s využitím databází vytipovaných knihovních pracovišť (zejm. knihovních pracovišť výzkumných institucí – VÚPSV, ÚIV, NÚOV, vysoké školy a fakulty se zaměřením na vzdělávání dospělých a související oblasti, Národní knihovna),
- budou kontaktována profesní sdružení (např. AIVD, ATKM) a samotné soukromé subjekty (agentury pro výzkum veřejného mínění, výzkum trhu, poradenské agentury apod.) zabývající se vzděláváním dospělých a/nebo výzkumem souvisejících oblastí. V rámci projektu Koncept budou při tomto šetření využity zkušenosti a kontakty z dalších souvisejících projektů (např. ReferNet, Centrum výzkumu konkurenceschopnosti ČR, Nerovnosti v šancích na vzdělání, Společnost vědění – nároky na kvalifikaci lidských zdrojů a na další vzdělávání apod.). Výše uvedené průzkumy internetových zdrojů a odborných periodik budou provedeny ve shodě s doporučeními expertů z těchto institucí a soukromých subjektů. S vybranými subjekty bude navázána spolupráce a bude od nich získán přehled o jejich realizovaných šetřeních v rozsahu, v jakém jejich interní politika umožní pro řešení projektu poskytnout.

d) šetření realizovaná v zahraničí a zahraniční informační zdroje, zejména ve státech s rozvinutým systémem dalšího vzdělávání a jeho monitoringu.

Zahraníční systémy monitoringu dalšího vzdělávání a způsoby využívání různých informačních zdrojů mohou být v mnohém inspirativní. Proto bude v návaznosti na již zpracované analýzy zahraničních zkušeností provedena i analýza konkrétních informačních zdrojů u států, kde je vysoká účast na dalším vzdělávání a propracovaný systém jeho monitoringu (např. Velká Británie, Kanada, Švýcarsko, Belgie, Německo). V rámci realizace tohoto záměru bude provedena analýza informačních zdrojů využívaných pro monitoring dalšího vzdělávání ve 3-5 zemích, vybraných na základě výsledků analýzy zahraničních zkušeností. Při analýze zahraničních informačních zdrojů bude kladen důraz na jejich obsahovou stránku (relevance a kvalita ukazatelů o dalším vzdělávání), metodiku a především na hodnocení perspektivy jejich implementace v České republice, která zatím v rámci analýzy zahraničních zkušeností nebyla provedena. Příkladem dobré praxe a zdrojem metodologických poznatků mohou být taktéž informace získané v rámci analýzy mezinárodních/evropských pramenů (ad b). Primárně však bude na zkušenosti zahraničních zemí se systémem monitoringu dalšího vzdělávání na národní úrovni, které jsou přenositelné pro ČR, zaměřena analýza zahraničních informačních zdrojů (ad d). V rámci realizace tohoto záměru budou využity kontakty z mezinárodních sítí SkillsNet a

ReferNet a z mezinárodních projektů realizovaných v ČR. Informace budou získávány formou internetových rešerší a konzultovány s odborníky zabývajícími se dalším vzděláváním ve vybraných zemích.

2.3.3 Návrh podoby a zajištění informačních zdrojů

Konečný návrh podoby a návrh zajištění informačních zdrojů bude vycházet z provedené analýzy stávajících zdrojů. Dále se musí opírat o realizaci záměrů na institucionální zajištění a přizpůsobení výsledků monitoringu dalšího vzdělávání potřebám uživatelů. Návrh proto bude vycházet jak ze závěrů výše uvedených aktivit, tak sladění finální analýzy se závěry záměrů B a C. Konečný návrh bude obsahovat návrhy na zachování stávajících šetření a hodnocení jejich významnosti, návrhy na úpravy stávajících šetření (odstranění překryvů a naopak rozšíření ve prospěch nepokrytých oblastí) a v případě potřeby též návrhy podoby nových informačních zdrojů. Návrh bude diskutován s expertní skupinou.

2.3.4 Zavedení pravidelného fungování informačních zdrojů

Aby se navrhovaný systém podoby a zajištění informačních zdrojů pro monitoring dalšího vzdělávání stal nástrojem, který bude skutečně k monitoringu sloužit, bude třeba převést vypracované návrhy do praxe – tedy např. přizpůsobit na základě návrhů některé informační zdroje, popř. zavést nová šetření. Tento krok samotné realizace již překračuje rámec projektu Koncept a bude muset být financován z dalších zdrojů. Jednu z perspektiv financování této oblasti nabízí projekt Statistická šetření v dalším vzdělávání, jehož záměr je v současné době připravován na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.

3. Záměr B

Návrh institucionálního zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání

3.1 Co chceme a proč

Cílem záměru je zpracovat návrh institucionálního zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání.

Na základě výsledků analýzy současného stavu a návrhu na zajištění nových či lepší využití stávajících informačních zdrojů pro nepokryté oblasti dalšího vzdělávání bude navržen takový systém institucionálního zabezpečení, který bude:

- Zabezpečovat monitoring dalšího vzdělávání s ohledem na potřeby uživatelů
- Zahrnovat všechny významné aktéry v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání
- Dlouhodobě udržitelný
- Spolupracovat s dalšími aktivitami na regionální, národní i mezinárodní úrovni

Z tohoto důvodu je nutné, aby v systému byly jasně definovány:

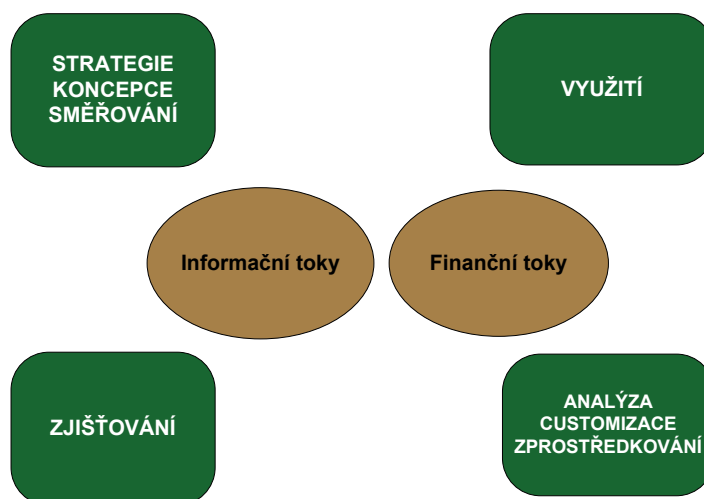
- kompetence jednotlivých aktérů
- způsoby předávání informací mezi jednotlivými aktéry
- zdroje a formy financování systému v dlouhodobějším časovém horizontu
- způsoby, jakými bude rozhodováno o dalším vývoji systému

3.2. Doporučené nástroje a způsoby podpory

3.2.1 Zajištění předávání informací a spolupráce jednotlivých aktérů v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání

Aktéři v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání vystupují ve 4 typech rolí:

- řídicí orgány - určování strategie, koncepce a směřování systému
- poskytovatelé informací - zjišťování informací o dalším vzdělávání (zajišťování šetření, shromažďování informací)
- zprostředkovatelé informací – analytické zpracování
- uživatelé informací

Toto schéma vychází z funkcí, které by měl systém zajišťovat, nikoli přímo z jednotlivých kategorií aktérů. Může se stát, že některé instituce budou v systému zapojeny ve více rolích – např. budou zároveň zjišťovat i zprostředkovávat informace (např. ČSÚ), nebo budou informace zároveň využívat i rozhodovat o další koncepci systému (např. MŠMT).

Mezi jednotlivými aktéry budou definovány formy vztahů a informační toky (viz 2.2). Klíčová bude identifikace aktéra, který by měl celý systém koncepčně a strategicky vést. Institucionální zabezpečení monitoringu bude navrženo tak, aby v minimální míře ustavovalo nové organizace a struktury a bude se soustředit spíše na sesítování aktérů, kteří se již v současné době na monitoringu podílejí.

3.2.2 Finanční zabezpečení monitoringu

Řada aktivit v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání na straně statistických zjišťování i následných analýz byla v posledních letech financována z ESF. Systém je však třeba koncipovat jako dlouhodobě udržitelný i po skončení programového období. Proto bude nutné navrhnout nové zdroje financování nejen těchto aktivit, ale i aktivit, které zajistí dostupnost nových informačních zdrojů pokrývajících doposud chybějící aspekty dalšího vzdělávání. U ostatních informací je předpoklad udržení stávajícího finančního zabezpečení.

Nový dlouhodobý zdroj financování by měl v první řadě pocházet od hlavních uživatelů systému – tedy decizní sféry v oblasti dalšího vzdělávání. Vzhledem k tomu, že systém by měl poskytovat i informace na regionální úrovni, mohly by se na jeho financování podílet též kraje. V případě dalšího rozvoje systému monitoringu lze uvažovat i o diferencovaném způsobu přístupu k informacím (např. soukromí uživatelé by získávali přístup k některým informacím na základě finančního příspěvku do systému), nicméně minimálně v počátcích rozvoje systému bude nutné, aby byl financován z veřejných rozpočtů, neboť kvalita a komplexnost informací se bude teprve postupně vyvíjet a bude nutné nejprve systém zpropagovat tak, aby jej uživatelé znali a věděli, že je schopen jim nabídnout požadované informace.

3.2.3 Propojení českého systému monitoringu s mezinárodními aktivitami

Aby systém monitoringu dalšího vzdělávání zůstal účinným nástrojem, musí být provázán s aktivitami, které jsou v tomto směru prováděny na mezinárodní úrovni. Je proto nezbytné, aby v systému byly zapojeny instituce provádějící mezinárodní šetření o dalším vzdělávání i instituce, které jsou zapojeny v mezinárodních sítích vztahujících se k dalšímu vzdělávání (např. ReferNet, SkillsNet apod.).

3.3 Návrh konkrétních kroků

V rámci projektu Koncept bude realizován návrh institucionálního zabezpečení systému. Konkrétní realizace institucionálního zabezpečení (uzavření smluv mezi jednotlivými institucemi, zajištění dlouhodobého financování) již překračuje rámec projektu.

3.3.1 Ustavení expertní skupiny

Ustavení expertní skupiny je prvním krokem v rámci každého záměru. Složení a význam expertní skupiny jsou blíže definovány v návrhu hlavních záměrů. Pro schůzky expertní skupiny v oblasti institucionálního zabezpečení bude kladen důraz obzvláště na účast expertů z řad aktérů, kteří by do systému mohli nějakým způsobem přispívat – a to v rolích řízení, poskytování, zprostředkování i využívání.

3.3.2 Identifikace aktérů systému

Budou identifikovány instituce, které mají potenciál využitelný pro systém monitoringu dalšího vzdělávání, zejména jako dodavatelé dat a zpracovatelé ukazatelů. Instituce nebo jejich části budou vytipovány jednak na základě předchozích analýz informačních zdrojů, analýz vzdělávacího systému (z hlediska legislativního a institucionálního), analýzy poptávky a nabídky v oblasti dalšího formálního a neformálního vzdělávání a jednak na základě doporučení expertů.

V další fázi projektu Koncept budou tyto instituce osloveny a na základě komunikace zhodnoceny (viz bod 3.3.3), popřípadě budou na základě jejich kontaktů identifikovány další instituce.

Za potenciální uživatele systému jsou považovány zejména představitelé decizní sféry na celostátní úrovni (MŠMT – 24 odbor dalšího vzdělávání, MPSV – 4. Sekce politiky zaměstnanosti a trhu práce) i na úrovni regionální (jednotlivé úřady práce, krajské rady pro rozvoj lidských zdrojů). Dále pak poskytovatelé dalšího vzdělávání (školy, neziskové i komerční vzdělávací instituce), výzkumníci (zde se role uživatelů a zprostředkovatelů obvykle překrývá) a jednotlivci či instituce (firmy).

3.3.3 Vyhodnocení potenciálu jednotlivých institucí

Instituce budou **zhodnoceny** z hlediska jejich pozice ve vzdělávacím a správním systému, legislativního statutu, rozsahu zapojení do současného monitorování dalšího vzdělávání, odborných a personálních kapacit a zdrojů financování.

3.3.4 Vytvoření orientačního návrhu institucionálního zabezpečení systému

Bude vytvořen základní **orientační návrh** zapojení jednotlivých institucí a vymezení vazeb mezi nimi, případně vytvoření nových institucionálních a personálních kapacit. Návrh bude konzultován v rámci expertní skupiny (viz výše). Pokud budou pro

zapojení do systému identifikovány instituce nebo jejich části, jejichž zástupci nebudou členy expertní skupiny, budou k dalším jednáním přizváni.

3.3.5 Návrh způsobu předávání informací uživatelům

Budou navrženy způsoby a formy **předávání informací uživatelům**. Způsoby předávání budou vycházet z dobré praxe v zahraničí, dílčích aktivit již realizovaných v ČR a expertních názorů. Formy předávání informací budou zohledňovat zejména:

- (a) Přizpůsobení různým skupinám uživatelů
- (b) Charakter vstupních informací
- (c) Uživatelskou přívětivost (cílem je, aby uživatel byl schopen snadno a efektivně využít informace ze systému bez nutnosti porozumění jeho vnitřním institucionálním strukturám)

Postup by měl v konečné podobě vést k návrhu platformy pro předávání informací uživatelům, tento krok je tedy společný pro záměr institucionálního zabezpečení a záměr zajištění dostupnosti informací (Záměr C).

3.3.6 Vyhodnocení finanční náročnosti systému

Finanční náročnost systému bude odhadnuta na základě zmapování zdrojů financování jednotlivých zapojených subjektů a jejich aktuálních kapacit (personálních, materiálních apod.). Současný stav bude zhodnocen na základě vyjádření zástupců jednotlivých institucí. Dále bude vytvořen odhad dodatečných nákladů, které by jednotlivým institucím přineslo zapojení do systému. Bude posouzena zejména:

- (a) personálně-časová náročnost zapojení instituce do systému,
- (b) materiální náklady pro tvorbu informací a jejich zpracování,
- (c) náklady na nutné materiální a softwarové dovybavení,
- (d) náklady na školení zaměstnanců zapojených do nové činnosti,
- (e) zvýšení režijních nákladů instituce spojených s rozšířením činnosti,
- (f) eventuelní další náklady uvedené zástupci dotčených institucí.

3.3.7 Ověření systému expertní skupinou

Navržený systém bude **precizován** na základě expertních názorů a k jeho zhodnocení bude svolán minimálně jeden workshop expertní skupiny.

3.3.8 Zavedení fungování systému

Vytváření systému by mělo být završeno jeho samotným zavedením, které bude zahrnovat schválení návrhu navrženým koordinačním (strategickým, koncepčním) partnerem, uzavření smluv mezi jednotlivými partnery na základě návrhu a alokaci zdrojů pro financování systému dle návrhu. Zavedení fungování systému je závěrečnou fází záměru, která však již překračuje rámec projektu Koncept. Výstupy z projektu Koncept budou v rámci tohoto záměru zakončeny kompletně zpracovaným a prodiskutovaným návrhem.

4. Záměr C

Návrh zajištění dostupnosti informací o dalším vzdělávání ve formě odpovídající potřebám uživatelů

4.1 Co chceme a proč

Cílem tohoto záměru je zpřístupnění komplexních informací o stavu a vývoji dalšího vzdělávání jednotlivým uživatelům ve formě, která bude přizpůsobena jejich potřebám a bude dlouhodobě udržitelná.

V současné době je pro koncové uživatele poměrně obtížné získat komplexní obraz o stavu dalšího vzdělávání v České republice a v jednotlivých regionech. Informace jsou publikovány jako výsledky jednotlivých šetření institucemi, které tato šetření prováděly, popř. jako součást databází o vzdělávání a dalších informačních zdrojů (viz část informační zdroje v analýze současného stavu). Výsledky jednotlivých šetření jsou obvykle prezentovány s ohledem na analytické záměry zprávy z tohoto šetření a výzkumné otázky, které si autoři pokládají. Z toho vyplývají značné odlišnosti ve formách publikace výsledků i tabulek, které jsou k dispozici, a velmi omezená srovnatelnost a komplementarita informací pocházejících z jednotlivých informačních zdrojů.

Systém monitoringu dalšího vzdělávání by měl poskytovat informace zejména pro:

- Instituce tvořící politiku dalšího vzdělávání na celostátní a regionální úrovni, aby je vybavil informacemi nezbytnými pro pravidelné vyhodnocování souladu nabídky a poptávky, pro postižení nesouladů a vymezování, přijímání a realizaci opatření, která budou usměrňovat vývoj nabídky dalšího vzdělávání tak, aby tyto diskrepance byly odstraňovány
- Poskytovatele dalšího vzdělávání, aby mohly svoji nabídku přizpůsobovat poptávce
- Výzkumníky a analytiky pro získání informací o již realizovaných šetřeních o dalším vzdělávání a základních informací o jejich výsledcích a metodice
- Pro další instituce a jednotlivce v rolích účastníků dalšího vzdělávání, pro které budou představovat základ při přijímání svých rozhodnutí.

4.2 Doporučené nástroje a způsoby podpory

Hlavními nástroji pro zpřístupnění informací o stavu dalšího vzdělávání uživatelům budou:

- vytvoření komplexního systému indikátorů pro monitoring dalšího vzdělávání a
- vytvoření platformy, jejíž pomocí budou informace o dalším vzdělávání předávány uživatelům.

4.2.1 Komplexní systém indikátorů pro monitoring dalšího vzdělávání

Systém indikátorů musí být koncipován tak, aby odpovídal potřebám výše zmíněných uživatelů systému monitoringu dalšího vzdělávání. Musí pokrývat různé aspekty dalšího vzdělávání, tedy nejen účast v dalším vzdělávání, na kterou je v současné době kladen ve všech informačních zdrojích největší důraz. Systém indikátorů by proto měl být zaměřen na monitoring:

- *kontextu dalšího vzdělávání:* (a) Vzdělanost dospělé populace, (b) Legislativní podpora dalšího vzdělávání, (c) Bariéry účasti na DV,
- *vstupů pro další vzdělávání:* (a) Financování DV, (b) Instituce poskytujících DV, (c) Pedagogičtí pracovníci a lektori DV,
- *procesů dalšího vzdělávání:* (a) Počet a struktura vzdělávacích programů, (b) Kvalita DV, (c) Formy DV,
- *výstupů dalšího vzdělávání:* Účast na různých formách DV,
- *výsledků dalšího vzdělávání:* Efektivita DV (Vliv DV na dovednosti dospělé populace, Změny kvalifikační struktury dospělé populace).⁷

Systém ukazatelů dalšího vzdělávání by v ideálním případě měl poskytovat informace na třech úrovních, a to pro:

- srovnání situace v České republice se situací v dalších evropských zemích,
- hodnocení vývoje situace v České republice a vyhodnocování vlivu zaváděných opatření,
- hodnocení situace v jednotlivých regionech ČR a jejich vzájemné srovnání.

Systém ukazatelů bude navržen v rámci projektu Koncept, samotná realizace jeho naplňování daty a pravidelná aktualizace tohoto systému však již rozsah projektu Koncept překračuje.

4.2.2 Platforma pro prezentaci výsledků monitoringu dalšího vzdělávání

Vzhledem k současné roztržitosti informačních zdrojů o dalším vzdělávání bude třeba vytvořit platformu, jejíž pomocí by mohly být výsledky předávány jednotlivým uživatelům. Tato platforma by měla sloužit pro publikaci systému indikátorů, ale mohla by být též rozcestníkem vedoucím k podrobným informacím o dalším vzdělávání, které poskytují jednotlivé instituce zjišťující informace o dalším vzdělávání. Konečná podoba platformy musí vycházet z návrhu institucionálního zabezpečení monitoringu dalšího vzdělávání (viz záměr B) a jednání jednotlivých aktérů monitoringu dalšího vzdělávání. Východiskem pro tato jednání je představa, že základní platforma by měla podobu webové stránky, na které by byly prezentovány a pravidelně aktualizovány jednotlivé indikátory. Dále by pak obsahovala rozcestník vedoucí na webové stránky jednotlivých institucí, které do monitoringu přispívají, na metodické informace o šetřeních, ze kterých jednotlivé indikátory pocházejí, či na analytické informace, které různé instituce o dalším vzdělávání zpracovávají. Podoba webových stránek by měla zohledňovat potřeby různých uživatelských skupin a v ideální podobě obsahovat sekce přizpůsobené těmto skupinám uživatelů. Nadstavbou webových stránek by pak mohlo být vydávání různých publikací,

⁷ Analytické členění indikátorů na oblast kontextu, vstupů, procesů, výstupů a výsledků vychází z analytického modelu CIPOO, který je pro monitoring dalšího vzdělávání využíván například ve Švýcarsku.

bulletinů či dalších produktů, které by byly určeny pro jednotlivé uživatelské skupiny. Konkrétní podoba platformy včetně institucionálního zabezpečení bude navržena v rámci projektu Koncept, její realizace však již rozsah projektu překračuje. Platforma bude spolupracovat s informačně poradenským systémem o dalším vzdělávání, a to v závislosti na podobě tohoto systému buď jako jeho integrální součást nebo jako volně navázaná složka.

Doporučení se budou v souladu s analýzou zahraničních zkušeností týkat také způsobu zveřejňování informací a publikační činnosti primárních poskytovatelů statistických dat na národní úrovni. Zpravidla se tato opatření týkají zejména statistických úřadů, v některých zahraničních zemích se však mezi primární poskytovatele řadí také další subjekty (např. Belgie - Národní banka). Rozsah těchto doporučení a míra zásahu do současné praxe těchto primárních poskytovatelů taktéž závisí na návrhu institucionálního zabezpečení a požadavcích uživatelů.

Návrh výsledné platformy může zasahovat až na úroveň návrhů legislativních změn, zejména v oblasti současné praxe zveřejňování vzdělávací nabídky. Informace o nabídce ze strany poskytovatelů dalšího vzdělávání jsou buď zcela nedostupné či nejednotné strukturou a přístupem. Centralizaci informací o nabídce dalšího vzdělávání by mohla usnadnit ustanovení o zveřejňování informací v zákonem stanovené struktuře.

4.3 Návrh konkrétních kroků

Kroky 4.3.1 a 4.3.2 budou provedeny v plném rozsahu v rámci projektu Koncept. U kroků 4.3.3 a 4.3.4 bude v rámci projektu Koncept navržena podoba a způsob realizace systému indikátorů a platformy pro prezentaci výsledků monitoringu. Samotná realizace systému indikátorů (např. zajištění pravidelné dodávky dat pro indikátory a pravidelné výpočty indikátorů) a vytvoření platformy však rámec projektu Koncept překračuje.

4.3.1 Ustavení expertní skupiny

Ustavení expertní skupiny je prvním krokem v rámci každého záměru. Složení a význam expertní skupiny jsou blíže definovány v úvodu (Návrh hlavních záměrů). Pro schůzky expertní skupiny v oblasti zajištění dostupnosti informací bude důležitá obzvláště účast expertů z řad uživatelů systému a zprostředkovatelů informací.

4.3.2 Zjištění potřeb uživatelů

Za účelem zjištění potřeb uživatelů bude provedena analýza doporučení členů expertní skupiny a anketní šetření mezi širší skupinou potenciálních uživatelů. K vyplnění ankety bude formou e-mailu, popř. telefonicky osloveno celkem cca 100 respondentů. Respondenti budou vybráni z řad pracovníků úřadů práce, krajských úřadů a zaměstnavatelů. Osloveni budou také vzdělavatelé a poradenské instituce. Anketa se bude zaměřovat na užitečnost indikátoru pro daného uživatele a to, zda je mu v současné době takový typ informací dostupný. Bude obsahovat uzavřené otázky, ve kterých budou uživatelé hodnotit užitečnost a dostupnost navrhovaných indikátorů, i otevřené otázky, prostřednictvím kterých budou moci navrhnout případné další indikátory.

4.3.3 Transformace informačních potřeb do systému ukazatelů

Identifikace ukazatelů používaných v současné době

Při tvorbě systému indikátorů musejí být v první fázi identifikovány ukazatele, které jsou již v současné době statisticky sledovány jak na národní úrovni, tak na úrovni EU nebo OECD. Bude vyhodnocena jejich vyhovující schopnost a vhodnost periodicity sledování, tj. jejich aktuálnost, a to v návaznosti na záměr A. Podkladem pro identifikaci těchto indikátorů budou analýzy současného stavu provedené v rámci analytické části této studie.

Identifikace nepokrytých oblastí

Budou identifikovány nepokryté aspekty dalšího vzdělávání v návaznosti na zjištěné potřeby uživatelů a navrženy možnosti zaplnění těchto mezer. V prvním kroku bude hledán alternativní indikátor, který by poskytoval obdobnou informaci prostřednictvím již dostupných datových zdrojů. Pokud zástupný indikátor nebude nalezen, bude přistoupeno k vyhodnocování dalších možností získání dat (viz záměr A, bod 2.2.2)

Výběr indikátorů a vytvoření komplexního systému

Komplexní návrh systému musí vycházet z ukazatelů v současnosti dostupných a hledat možnosti vyplnění zatím nepokrytých oblastí, v nichž uživatelé pociťují potřebu dalších informací (viz výše). Je třeba, aby byl vytvořen na základě kompromisu mezi komplexností monitoringu a finanční náročností, musí respektovat ekonomické hledisko, aby náklady na zjištění určitých informací nepřevýšily efekty, které poplynou ze znalosti této informace a z její využitelnosti.

Vytvořené návrhy na indikátory budou vyhodnoceny podle následujících kritérií:

1. Míra, do jaké indikátor přispívá ke komplexnímu hodnocení DV (jedinečnost, komplementarita a synergický efekt ve vztahu k dalším indikátorům v systému)
2. Validita indikátoru – riziko nízké validity vstupních dat a riziko dezinterpretace indikátoru (ověření formou expertního posouzení)
3. Reliabilita indikátoru – spolehlivost indikátoru a vstupních dat a jejich konzistence v čase (na základě analýzy časových řad, pokud je možné indikátor dopočíst za minulá období a analýzy metodických materiálů vztahujících se ke zdrojům dat)

Kritéria 1-3 by měly v maximální možné míře naplňovat všechny vybrané indikátory.

V ideálním případě by systém indikátorů měl sloužit pro hodnocení na 3 výše zmíněných úrovních: (a) pro mezinárodní srovnání, (b) pro posouzení vývoje v čase a (c) pro regionální srovnání. Indikátory by proto měly splňovat také následující kritéria:

4. Daný ukazatel musí být k dispozici nejen v České republice, ale i v dalších zemích; ve všech zemích musí být metodika jeho konstrukce srovnatelná
5. Periodicita dostupnosti dat pro daný indikátor musí být dostatečná, aby dokázala reflektovat změnu vlivem zavádění různých opatření
6. Zdrojová data pro indikátor musí být k dispozici nejen pro ČR jako celek, ale také pro jednotlivé kraje

V praxi je však téměř nereálné navrhnout systém indikátorů, ve kterém by zároveň byla splněna všechna kritéria 4-6. Systém indikátorů by proto měl být diferencovaný pro mezinárodní srovnání, účely hodnocení efektu národních opatření (vývoj v čase) a regionální účely. Důraz bude kladen na to, aby maximum indikátorů bylo společných pro všechny tři úrovně, nicméně některé indikátory budou specifické jen pro vybrané účely využití.

Ověření systému expertní skupinou

První návrh souboru ukazatelů bude předložen k odborné diskusi v rámci expertní skupiny, případně dalším zainteresovaným odborníkům. Bude uspořádán workshop expertní skupiny, na kterém bude předložena předběžná verze souboru ukazatelů. Přípomínky expertů budou zapracovány do finálního návrhu.

4.3.4 Návrh podoby platformy pro prezentaci a zajištění jejího fungování

Návrh podoby platformy pro prezentaci a zajištění jejího fungování bude vycházet především:

- z potřeb uživatelů,
- z konkrétní podoby systému ukazatelů,
- ze zahraničních zkušeností při prezentaci informací o dalším vzdělávání (např. kanadský model) a
- z návrhu institucionálního zabezpečení systému monitoringu dalšího vzdělávání (viz Záměr B).

Vytváření návrhu a jeho ověření uživateli proběhne v rámci projektu Koncept formou vytvoření návrhu a jeho předložení expertní skupině, popřípadě širší skupině uživatelů. Samotné vytvoření platformy a zajištění její dlouhodobé udržitelnosti již bude muset být realizováno nad rámec projektu Koncept v rámci navazujících aktivit.

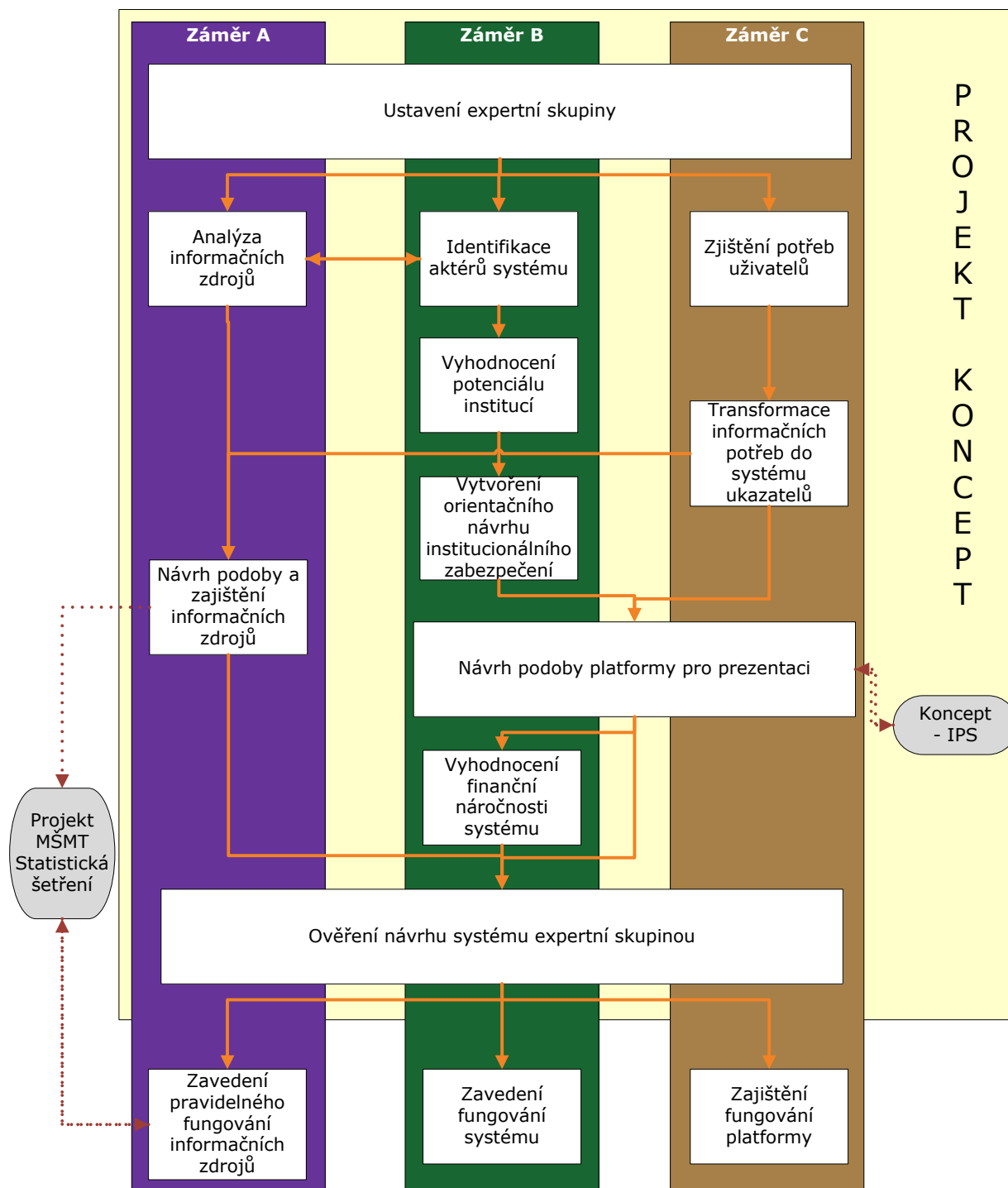
5. Návrh řešení prioritních problémů

V analytické části byly identifikovány prioritní problémy v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání. Návrhy jejich řešení v souladu s výše uvedenými záměry vymezuje následující tabulka:

Prioritní problém	Návrh řešení (podle záměrů Monitoring A-C; viz výše)	Projekt/inciativa, která jej zabezpečí
Vytvoření systému indikátorů	Zjištění potřeb uživatelů Transformace informačních potřeb do systému ukazatelů (identifikace současných ukazatelů, identifikace nepokrytých oblastí, vytvoření komplexního systému indikátorů, ověření expertní skupinou)	Projekt Koncept – Monitoring (záměr C)
Publikace/zprostředkování těchto indikátorů uživatelům	Navržení platformy pro zprostředkování na základě potřeb uživatelů, podoby ukazatelů, zahraničních zkušeností a návrhu institucionálního zabezpečení monitoringu Provázání platformy se vznikajícím informačně poradenským systémem	Návrh – projekt Koncept – Monitoring (záměr C)+IPS; Realizace vyžaduje další návazné iniciativy
Udržení stávajících informačních zdrojů v oblasti dalšího vzdělávání	Zajistit realizaci stávajících šetření (AES, CVTS, LFS, PIAAC) – ze státního rozpočtu za přispění LFS Vypracovat koncepci financování těchto informačních zdrojů po skončení programového období	Projekt MŠMT Statistická šetření (v přípravě) Dlouhodobé udržení vyžaduje další financování
Využití informačních zdrojů s jiným primárním zaměřením, které implicitně poskytují informace o dalším vzdělávání	Podrobně analyzovat tyto informační zdroje Začlenit je do systému indikátorů	Návrh – projekt Koncept – Monitoring (záměr A, záměr C)
Rozvoj stávajících informačních zdrojů/vývoj nových v návaznosti na potřeby indikátorů	Na základě informačních potřeb identifikovat nepokryté oblasti Navrhnout způsoby rozvoje stávajících informačních zdrojů, popř. zavedení nových Provést pilotáž těchto informačních zdrojů Zajistit jejich pravidelnou realizaci	Návrh – projekt Koncept Monitoring (záměr A,C) Pilotáž a realizace – projekt Statistická šetření (MŠMT) + návazné iniciativy
Nastavení systému vazeb a spolupráce a rozdělení kompetencí mezi institucemi, které v současné době v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání působí	Identifikace aktérů Vyhodnocení potenciálu institucí Vytvoření návrhu institucionálního zabezpečení Návrh způsobu předávání informací uživatelům Vyhodnocení finanční náročnosti Ověření expertní skupinou Zavedení fungování systému	Návrh – projekt Koncept monitoring (záměr B) Realizace – na základě smluvních vztahů; vyžaduje následné iniciativy

6. Scénáře možného vývoje:

Jednotlivé kroky aktivit v rámci uvedených záměrů a jejich vzájemnou provázanost znázorňuje následující schéma:

Uvedené schéma představuje zobrazení kroků prováděných ve třech definovaných záměrech, a to ve vzájemných vazbách. Vzájemná provázanost jednotlivých záměrů je vysoká, proto potenciální rizika v průběhu realizace vyplývají z návazností mezi jednotlivými záměry a z návaznosti na další aktivity a projekty. V průběhu řešení projektu Koncept se jedná zejména o:

- nutnost navázání a koordinace spolupráce se širokou skupinou partnerů
- nutnost provázání systému s dalšími systémy v oblasti dalšího vzdělávání (informačně-poradenský systém, systém kvality)
- vyjádření informační potřeby potenciálními uživateli
- transformaci informační potřeby do systému indikátorů a následně do informačních zdrojů, které budou proveditelné v praxi
- provázání s projektem MŠMT Statistická šetření, který by měl implementovat návrhy pocházející z Konceptu

Práce na projektu Koncept jsou již poměrně přesně navrženy. Otevřenější scénáře vývoje se objevují za rámcem projektu Koncept, kdy by mělo dojít k pravidelnému zavedení fungování systému a aktivit, které budou v rámci projektu Koncept navrženy. Návrh v rámci projektu Koncept bude směřovat k realizaci pravidelného monitoringu. Nejvýznamnějším rizikem implementace návrhu je výpadek pravidelných zdrojů financování systému. Z tohoto rizika vycházejí následující tři scénáře vývoje:

Preferovaný scénář

Preferovaný scénář vývoje vychází z předpokladu plné implementace návrhu, jež bude vytvořen v rámci projektu Koncept. Vyústěním preferovaného scénáře je, že v České republice bude fungovat pravidelný systém monitoringu dalšího vzdělávání, který bude založen na zakotveném systému spolupráce institucí, který bude zjišťovat, analyzovat a předávat uživatelům informace o dalším vzdělávání. Realizace tohoto scénáře bude předpokládat trvalé financování informačních zdrojů i platformy pro zprostředkování. Návrh systému bude v rámci projektu Koncept navrhován maximálně realisticky, tak aby bylo možno tento preferovaný scénář naplnit.

Minimalistický scénář

Minimalistický scénář předpokládá, že návrh vytvořený v rámci projektu Koncept nebude dlouhodobě udržitelný, zejména z důvodu omezeného financování. Minimalistický návrh proto předpokládá, že se nepodaří rozšířit informační zdroje, které jsou v současné době k dispozici. I v tomto případě však vytvořený návrh v rámci projektu Koncept může přinést pozitivní výsledky, a to zejména v oblasti předávání informací uživatelům. Minimalistický scénář by se soustředil na provázání existujících informačních zdrojů a spolupráci jejich poskytovatelů a na transformaci informačních zdrojů do systému indikátorů. Přispěl by k lepší uživatelské dostupnosti informací o dalším vzdělávání, ale nedokázal by pokrýt všechny informační potřeby a zaplnit identifikované informační mezery.

Krizový scénář

Krizový scénář je možné považovat za nežádoucí vývoj situace. Jeho naplnění by znamenalo, že návrh vytvořený v rámci projektu Koncept se nepodaří naplnit, ale budou též omezeny i současné dílčí aktivity v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání. Ani zdroje informací, které jsou v současné době o dalším vzdělávání k dispozici, není možné považovat za samozřejmé. Většina šetření, která byla v posledních letech realizována, využívala alespoň v nějaké míře kofinancování z ESF, což může způsobit zastavení těchto šetření v době, kdy budou muset být plně hrazeny ze státního rozpočtu. Krizový scénář by znamenal výrazný krok zpět v oblasti monitoringu dalšího vzdělávání. V tomto případě by projekt Koncept mohl přispět ke zlepšení nežádoucí situace položením základů spolupráce institucí, které by monitoring realizovaly na základě ad-hoc šetření. V případě naplnění

krizového scénáře by se však rozhodně nedalo mluvit o zavedení pravidelného monitoringu dalšího vzdělávání.

PROJEDNÁVÁNÍ SE ZAJINTERESOVANÝMI PARTNERY

Realizace systému monitoringu dalšího vzdělávání vyžaduje spolupráci řady partnerů. Proto bude pro celý projekt ustavena expertní skupina složená z potenciálních aktérů systému, která bude v průběhu řešení konzultovat a oponovat výsledky analýz a návrhy. Podrobnější složení této expertní skupiny je vymezeno v Návrhu hlavních záměrů rozvoje systémového prostředí. Ke konci řešení každého záměru bude realizována schůzka této expertní skupiny, které posoudí předložený návrh a vyjádří k němu připomínky. Ty budou následně zpracovány do konečné podoby návrhů.

Předpokládá se tedy uspořádání tří schůzek k jednotlivým záměrům:

1. schůzka: Informační zdroje pro monitoring dalšího vzdělávání – 4. čtvrtletí 2010

2. schůzka: Systém ukazatelů dalšího vzdělávání – 2. čtvrtletí 2011

3. schůzka: Institucionální zabezpečení monitoringu DV – 4. čtvrtletí 2011

Kromě těchto tří schůzek budou v případě potřeby konzultovány se členy expertní skupiny i průběžné výsledky.

Kromě těchto tří schůzek bude zajišťována další provázanost se souvisejícími aktivitami, a to zejména:

- Prostřednictvím schůzek metodiků projektu Koncept (každý měsíc)
- Prostřednictvím kulatých stolů k projektu Koncept realizovaných NÚOV (nejbližší 25.6. 2010)
- Prostřednictvím kulatého stolu realizovaného NÚOV ve spolupráci s AIVD (5.8.2010)
- Prostřednictvím participace členů týmu Monitoringu v pracovních skupinách v rámci projektu Statistických zjišťování
- Prostřednictvím pracovních schůzek s realizátory Informačně poradenského systému dalšího vzdělávání v rámci projektu Koncept

UDRŽITELNOST

Dlouhodobá udržitelnost je základním předpokladem fungování celého systému monitoringu. Základem koncepce udržitelnosti systému je jeho vytváření na základě spolupráce partnerů, kteří se již v současné době na monitoringu podílejí. Role jednotlivých aktérů v systému budou zabezpečovat koncepční vedení a možnost průběžných úprav systému, zajišťování informačních zdrojů i zprostředkování informací. Nutným předpokladem pro dlouhodobou udržitelnost systému je nicméně jeho finanční zabezpečení. Součástí návrhu institucionálního zabezpečení (záměr B) bude i analýza a návrh financování v dlouhodobější perspektivě. Udržitelnost řešení je podrobněji diskutována ve Scénářích možného vývoje.